

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

36E JAARGANG

WOENSDAG 22 AUGUSTUS 1951

No 1788

COMMISSIE VAN REDACTIE

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)*

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

*J. E. Meriens; R. Miry; J. van Tichelen;
R. Vandeputte; F. Versichelen.*

INHOUD

	Blz.
De „geadresseerde clearing” in het kader van de Europese samenwerking door <i>Drs J. Wemelsfelder</i>	624
Scheepsbouw in het eerste halfjaar 1951 door <i>C. Vermey</i>	627
Statistische bepaling van de ontwikkeling van de Nederlandse ruiivoet door <i>F. J. Clavaux</i>	630
Aantekeningen:	
Inflatie en immigratie in Australië	631
De Amerikaanse plannen met betrekking tot de steunverlening aan de economisch ontwikkelde gebieden door <i>M. A. M. G. van Beusekom</i> en <i>Drs J. T. P. de Regt</i>	633
Internationale notities:	
De Zweedse uitvoer van ijzererts	634
Geld- en kapitaalmarkt	635
Statistieken:	
Bankstaten	636

Dezer dagen

bestendigheid in de slechte ontwikkelingen; onbestendig bleven die waarvan het goede werd gehoopt. Zo blijven de verslagen over de wapenstilstandsonderhandelingen in Korea omhullingen van het woord niets, de onderhandelingen betreffende de olie-industrie in Perzië een getrouwe weergave van de schildpad uit de inleiding van „The Grapes of Wrath”, die met onvermoeide ijver een weg trachtte over te steken, waar met hem geen rekening werd gehouden.

Die schrijvers in de wereldpers, welke met een natuurlijke neiging tot somberheid behept de potentiële oplossing van een tweetal kwade zaken al gunstig vinden, lopen reeds vooruit op de mogelijke ellenden, veroorzaakt door tweespalt over het concept-vredesverdrag met Japan. Zo blijft men fris.

Dat is nodig, want er zijn veel belangwekkende cijfers om kennis van te nemen. Het tekort op de Nederlandse handelsbalans beliep over de zeven verstreken maanden van 1951 ruim f 2 milliard, een toeneming met f 400 miljoen tegenover de vergelijkbare periode van verleden jaar. De ene maand wat meer, de andere wat minder, maar de lijn is bestendig.

In elke andere wetenschap zal men vermoedelijk aannemen, dat een steeds dalende lijn het grondvlak moet raken. In het economische echter zijn er velen, die menen, dat het grondvlak zal wijken, uitgaande van het mystiek klinkende, doch uiterst realistische theorema, dat het saldo der schuldenaren het loon der sterken is. Voor zover men zich hierin vergist, zal de klap op de bodem hard zijn.

Een kussen komt dan wel te pas; zo is ook de gedachtegang van de Zwitserse Regering, die een plan heeft voorgesteld om overinvestering in de huidige hausse te voorkomen. Men wil door de particuliere ondernemingen reserves laten vormen, waarop belastingfaciliteiten zullen worden verleend, indien zij in een periode van geringer activiteit worden aangewend om werkgelegenheid scheppende investeringen te doen. Wie zorgt op tijd, heeft wat in nood. Een waar woord voor de verbruikshuishouding, doch welke productiehuishouding zal enige teruggave van belasting voldoende stimulans vinden als de afzet hokt?

Geen zorgen voor de tijd. Momenteel is het vraagstuk nog verhoging van de voortbrenging. De O.E.E.C. wenst de agrarische productie voor Europa op te voeren, er zijn kolen te weinig, op ijzer en staal worden drijfbachten georganiseerd, in het najaar zal in de Verenigde Staten een systeem van toewijzing van grondstoffen voor de gehele nijverheid ingaan. Wat is bestendiger dan de relatieve schaarste?

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

BEWAARNEMING VAN EFFECTEN

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hen-
nipman, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W.
Lambers, Th. Ligthart, Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60;
voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10

Abonnementen worden aangenomen door de
boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

Groothandel

IN HET NUMMER VAN DEZE WEEK:

Na een slechte zomer
Groothandel en Schappen
Wereldmarkt-perspectieven
Benelux in de E.B.U.
Handelscontacten

Met Exportbijlage „Netherlands Trade
Bulletin”.

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS SCHIEDAM

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam. (alleen Assurantie)

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Aanpassing

van ondernemingspensioen- en
spaarfondsen aan de (komende)
nieuwe wettelijke bepalingen ●

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850 - 5346

diversen

Aangeb. CITROËN NOR-
MAAL '48 in pr. staat. Alle
desk. onderz. toegest. Te
bevr. Dr Bauer, Molenstraat
107, Oss.

*Adverteert in dit
goed gelezen blad*

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

Ook voor Beschikbare Krachten is een annonce in
„Economisch-Statistische Berichten” de aangewezen
weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons
bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het
nummer van dezelfde week worden opgenomen.

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK

Drs J. WEMELSFELDER, De „geadresseerde clearing” in het kader van de Europese samenwerking:

De geadresseerde clearing — affaires op het terrein van de internationale handel, waarbij de import van een hooggeprijsd buitenlands product afhankelijk wordt gesteld van de export van een laaggeprijsd binnenlands product — heeft de verdienste, dat een zich moeilijk ontwikkelend handelsverkeer wordt verruimd. Deze verruiming door geadresseerde clearing wordt echter eerst efficiënt, indien een kunstmatig verlaagde ruilvoet geen verhoging van het nationaal inkomen bewerkstelligt, doch tot een verlaging aanleiding geeft. Een en ander is in dit opzicht mede afhankelijk van de verschillende vraag- en aanbodelasticiteiten. Bij de beoordeling van het „optimale punt”, waar adressering rationeel is, moet mede in aanmerking worden genomen, de nadelige invloed op het nationaal inkomen door de daling van de arbeidsproductiviteit van het bedrijfsleven en de grotere bezetting van het overheidsapparaat. Zolang in het kader van de Europese samenwerking niet alle O.E.E.C.-landen tot evenwichtige betalingsbalansen kunnen komen, zal de geadresseerde clearing, mits op de juiste wijze en voorzichtig toegepast, een waardevolle bijdrage kunnen leveren tot de ontwikkeling van het inter-Europese verkeer, met name daar, waar prijsverschillen de belangrijkste oorzaken van de moeilijkheden vormen.

C. VERMEY, Scheepsbouw in het eerste halfjaar 1951.

Dit artikel geeft een overzicht van de bedrijvigheid in de scheepsbouw in een aantal landen. In de meeste scheepsbouwende landen zijn de werven gedurende de eerstvolgende drie à vier jaren volledig bezet; het behoort allerminst tot de uitzonderingen, dat als vroegste levertijd voor nieuw te bouwen schepen 1955/56 wordt genoemd. Van het noteren van vaste prijzen is geen sprake meer. Het probleem is niet, zoals een jaar geleden, op welke wijze men de orderportefeuille kan vullen dan wel hoe men de overvloed van bestellingen binnen redelijke termijn kan uitvoeren en een verdere drastische stijging der bouwvoorwaarden kan tegengaan. Vooral de materiaalvoorziening baart zorg. Vertraagde levering van scheepsbouwstaal, alsmede van onmisbare onderdelen, behoort allerminst tot de onmogelijkheden. Naar mate de herbewapening een groter deel der staalproductie opeist, zullen de behoeften in de civiele sector meer in het gedrang komen, hetgeen voor de scheepsbouw langere levertijden impliceert. Ofschoon ook de bouw van vrachtschepen zowel voor de lijn- als voor de algemene vrachtvaart, vergeleken met een jaar geleden, aanzienlijk is toegenomen, is het vooral de stroom van bestellingen voor nieuw te bouwen tankschepen, die oorzaak is van de grote bedrijvigheid in de internationale scheepsbouw.

F. J. CLAVAUUX, Statistische bepaling van de ontwikkeling van de Nederlandse ruilvoet.

De belangrijke invloed van de ontwikkeling van de „terms of trade” op de Nederlandse betalingsbalans maakt een nauwkeurige kennis van het prijsverloop bij in- en uitvoer noodzakelijk. De door het C.B.S. hierover gepubliceerde gegevens (volgens de methode van Paasche: zgn. „unit-value”-indices) worden echter door oorzaken buiten het eigenlijke prijsverloop liggend, i.c. de zich wijzigende goederensamenstelling van de in- en uitvoer, beïnvloed. Een kwantitatieve analyse toont aan, dat deze invloed zodanige vormen kan aannemen, dat het verkregen resul-

taat niet voldoet aan de in verband met het bovenstaande te stellen eisen. Het verdient aanbeveling de onderhavige prijsindices, zoals in genoemde analyse geschiedde, te berekenen volgens de methode van Laspeyres, d.w.z. de partiële indices te wegen volgens een vast goederenpakket. Gezien het gebruiksdoel waren de maandelijkse prijsfluctuaties bij uitvoer van seizoenproducten (in de loop van de seizoenperiode) als incidenteel te beschouwen en derhalve te nivelleren.

— SOMMAIRE —

Drs J. WEMELSFELDER, Le „clearing adressé”, dans le cadre de la collaboration européenne.

Les termes „clearing adressé” désignent les affaires conclues sur le terrain commercial international, dans lesquelles on fait dépendre l'importation d'un produit étranger de prix élevé de l'exportation d'un produit intérieur de prix bas. Cette opération a pour mérite d'étendre des échanges commerciaux dont le développement est difficile. Cet élargissement ne devient efficient cependant que pour autant qu'un abaissement artificiel du taux des échanges n'entraîne pas une augmentation du revenu national mais occasionne plutôt une diminution. Aussi longtemps que dans le cadre de la collaboration européenne tous les pays de l'O.E.C.E. ne peuvent pas équilibrer leur balance des paiements, le „clearing adressé”, pour autant qu'il soit pratiqué à bon escient et prudemment, pourrait constituer une contribution précieuse au développement des échanges européens.

C. VERMEY, La construction navale durant le 1er semestre de 1951.

Cet article donne un aperçu de l'activité de la construction navale dans un certain nombre de pays. Dans les principaux pays constructeurs les commandes occuperont totalement les chantiers durant les 3 ou 4 prochaines années. Il n'est plus question de l'établissement de prix fixes. Le problème est de savoir comment on pourra, dans un délai raisonnable, exécuter les commandes surabondantes et comment l'on pourra empêcher une augmentation brutale des prix de construction. Le principal souci est constitué par l'approvisionnement en matériaux. Une livraison ralentie d'acier et de pièces indispensables est du domaine des possibilités. En plus de la construction de cargos pour les trafics réguliers et d'affrètements, c'est principalement l'afflux de commandes de bateaux citernes qui détermine la grande activité de la construction navale internationale.

F. J. CLAVAUUX, Détermination statistique du développement des échanges néerlandais.

Les chiffres publiés selon la méthode de Paasche: index „unit-value” par le Bureau Central des Statistiques concernant le cours des prix à l'importation et à l'exportation sont influencés par des causes qui ne relèvent pas du domaine propre du cours des prix, notamment la composition changeante des marchandises importées et exportées. Une analyse quantitative démontre que cette influence peut prendre des formes telles que le résultat obtenu ne satisfait pas aux exigences. Il se recommande de calculer les index de prix suivant la méthode de Laspeyres, c'est à dire d'évaluer les indices partiels suivant une quantité fixe de marchandises.

De „geadresseerde clearing” in het kader van de Europese samenwerking

De Europese Betalings Unie is thans al weer meer dan een jaar oud — een jaar waarin er grote moeilijkheden geweest zijn en waarin men veel heeft kunnen leren. Op zichzelf mag het een bewonderenswaardige prestatie heten, dat men er tot nu toe in is geslaagd langs de vele gevaarlijke klippen heen te zeilen en een zo heterogeen geheel als de aan deze Betalings Unie deelnemende landen te binden.

De situatie is echter nog verre van ideaal. Zolang men geen variërende wisselkoersen toe kan of wil passen, of zolang in Europa geen gecoördineerde algemene financiële, monetaire en fiscale politiek wordt gevoerd, zullen de moeilijkheden voortduren. Het is althans niet te verwachten, dat alle deelnemende landen voldoende interne kracht op kunnen brengen om hun binnenlandse economische en financiële verhoudingen in overeenstemming te brengen met de doeleinden van E.P.U. en O.E.E.C. In dit verband moeten binnenlandse politieke successen — zoals bijv. de arbeidsvrede — soms duur en ten koste van het betalingsbalansevenwicht worden gekocht.

Hoe het ook zij: de huidige situatie is nog altijd zo, dat verschillende landen, zoals Denemarken, Griekenland, Noorwegen, Oostenrijk en laatstelijk ook Duitsland, het spel van liberalisatie en nondiscriminatie binnen de voorschriften van de O.E.E.C. niet behoeven mee te spelen, omdat hun binnenlandse economische situatie dit niet toelaat.

Op grond van de uitzonderingspositie, verkregen door art. 3a, b of c van de „Code of the Council Decisions on the liberalisation of trade”¹⁾, restricteert men de import in het raam van de beschikbare deviezen. De handel — het nimmer rustend fluidum in het Europese economische verkeer — tracht echter voortdurend eigen wegen te zoeken om aan deze restricties te ontkomen en de opgeworpen belemmeringen te doorbreken.

Een van de meest interessante middelen hiertoe is de „geadresseerde clearing”. Een geadresseerde clearing-affaire zouden wij kunnen definiëren als een affaire op het terrein van de internationale handel, waarbij de import van een hooggeprijsd buitenlands product afhankelijk wordt gesteld van de export van een laaggeprijsd binnenlands product. Deze afhankelijkheidsverhouding is financieel mogelijk door subsidiëring van het hooggeprijsde product met één deel van de winst, verkregen uit de export van het laaggeprijsde product.

Het merkwaardige is, dat een dergelijke transactie alleen maar mogelijk is met behulp van de Overheid, die door administratieve maatregelen zorg moet dragen, dat inderdaad een afhankelijkheidsverhouding ontstaat. Allereerst moeten de in- en uitvoervergunningen in de betrokken landen voor dezelfde producten, in dezelfde omvang en zoveel mogelijk simultaan worden uitgegeven, zodat conditie is, dat de er bij betrokken landen in elk geval voor iedere individuele ruiltransactie tot overeenstemming moeten komen. Daarnaast is het gewenst,

dat de in- en uitvoervergunning, nodig voor de „adressering”, zoveel mogelijk in één hand komen.

Wanneer de Overheid deze medewerking niet verleent, zal de handel veel moeilijker tot binding komen, omdat, indien bijv. een bepaalde exporteur, die van een land met laag prijsniveau naar een land met hoog prijsniveau exporteert, eenmaal de voor zijn transactie in beide landen benodigde vergunningen in bezit heeft, geen animo meer zal gevoelen om zijn export alsnog van een tegenprestatie afhankelijk te maken.

Het is een interessante vraag in hoeverre deze affaires binnen het kader van de Europese samenwerking in haar huidige vorm bestaansrecht hebben en tot de ontwikkeling van het Europese economisch verkeer kunnen bijdragen.

Alvorens deze vraag te beantwoorden, is het nuttig om de functie van de geadresseerde clearing in het internationaal handelsverkeer nader te analyseren.

De functie van de geadresseerde clearing.

Internationale handel is ruil van binnenlandse goederen voor buitenlands tegen een zekere prijs (ruilvoet). Deze ruilvoet kan door economische manipulaties in hoge mate mede worden beïnvloed door de Overheid. Wanneer de overheidsinstanties het prijs- en loonniveau verhogen of zich niet tegen een stijging van prijzen en lonen verzetten, heeft dit voor de handel met het buitenland een gunstig en een ongunstig effect. Het voordelige effect is, dat men de buitenlandse goederen tegen een gunstiger ruilvoet koopt, doordat men per eenheid prestatie meer vreemde goederen kan verkrijgen dan voorheen. Het nationaal inkomen neemt hierdoor toe. Het nadeel is echter, dat door dit hoge loon- en prijsniveau minder goederen aan het buitenland zullen worden verkocht, zodat de verminderde export tot een verminderde import zal leiden. De handel krimpt in en de voorheen geëxporteerde goederen moeten in het binnenland worden afgezet.

In het algemeen zal de gang van zaken zijn, dat aanvankelijk het nationaal inkomen toeneemt, doch naar mate de ruilvoet steeds gunstiger wordt, komt er een moment, waarop de ongunstige invloed van de inkrimping van het handelsvolume sterker is dan de gunstige invloed van de ruilvoetverbetering. Het nationaal inkomen neemt dan af²⁾. Onder deze omstandigheden is ingrijpen economisch gewenst. Een bruikbaar medicijn vormt dan de geadresseerde clearing. Hierdoor dwingt men immers een verruiming van het handelsverkeer af, waardoor het economisch proces weer gunstig wordt beïnvloed. Aan de sterke neiging tot importeren, die juist door de lage ruilvoet bestaat, kan ruimte worden gegeven door de koppeling aan een in waarde aequivalente export.

In de praktijk kan deze theoretische richtlijn alleen intuïtief worden toegepast. Het is uiteraard nimmer mogelijk om exact aan te geven of de grens, waarop geadresseerde clearingzaken gunstig of ongunstig werken, is bereikt of overschreden. Bovendien ligt dit van geval tot geval anders.

Soms leidt een kunstmatige ruilvoetverbetering snel tot de geschetste critieke situatie, soms langzaam. Het is echter wel aannemelijk, dat in het Europese verkeer de

¹⁾ Deze artikelen luiden als volgt:

Clauses of Derogation

- a. Should its economic and financial situation justify such a course, a Member country need not take the whole of the liberalisation measures provided for in Article 2.
- b. Should any liberalisation measure taken in accordance with the provisions of Article 2 result in serious economic disturbance in the Member country concerned, that country may withdraw these measures.
- c. If, despite any recommendations made under paragraph (a) of Article 15, the deficit of a Member country with the European Payments Union (hereinafter referred to as the „Union”) is increasing at a rate and in circumstances which it considers serious in view of the state of its reserves, that Member country may temporarily suspend the application of liberalisation measures taken in accordance with Article 2.

²⁾ Van de uitgebreide theoretische bespiegelingen, die hierover kunnen worden opgebouwd, is hier afgezien. In eenvoudige theoretische termen kan men zeggen, dat de situatie een optimum bereikt, waar een van de indifferentiecurves raakt aan de (prijsconsumptie) = ruilvoetcurve. Zie voor analoge situaties bijv. Kaldor „A note on tariffs and the terms of trade”, *Economica* November 1940.

eventuele voordelen van een zekere ruilvoetverbetering snel in nadelen veranderen. Belangrijk is in dit verband immers de intensiteit van de buitenlandse vraag naar de geleverde producten. Wanneer deze vraag snel afneemt bij een relatief geringe prijsstijging, krimpt het totale handelsvolume eveneens snel in. In Europa hebben de meeste landen gelijksoortige economische structuren. Wanneer de prijzen in één land relatief te hoog liggen, zal de vraag naar de producten van dit land door de uitgebreide concurrentiemogelijkheden, die andere landen hebben, snel afnemen. Deze ongunstige invloed wordt dan nog weer versterkt door het feit, dat door de starheid van de prijzen van vele industriële eindproducten moeilijk voor de weggevallen export een afzetgebied op de binnenlandse markt kan worden gevonden. Eerder zal het gevolg zijn, dat het product onverkoopbaar, althans moeilijk verkoopbaar wordt, zodat door werkloosheid het nationaal inkomen afneemt. De clearing-adressering als handelspolitieke mogelijkheid wordt hierdoor des te sneller opportuun.

Naast de hierbovengenoemde factoren bestaan er echter ook andere van meer praktische aard, die evenzeer voor de beoordeling van de gekoppelde transactie als al of niet wenselijk handelspolitiek verschijnsel van belang zijn.

Het bedrijfsleven.

Voor het bedrijfsleven brengt deze — vaak spontaan gezochte handelsvorm — verschillende speciale moeilijkheden mede. Allereerst wordt een transactie binnen het kader van een geadresseerde clearing bijzonder gecompliceerd, doordat de exporteur van een goed te maken heeft met minstens vijf of zes andere belanghebbenden, te weten de importeur van zijn goed, de im- en exporteur van het tegenproduct, de overheidsinstanties in beide landen en vaak nog een bemiddelende tussenhandelaar. Bij gemengde transacties met meer dan één product neemt het aantal er bij betrokken personen evenredig toe. Deze gehele commerciële samenhang is — en dit ligt in de materie opgesloten — doorgaans zeer broos.

Het ligt voor de hand, dat een van de schakels gemakkelijk kan breken, wanneer men er van uit gaat, dat deze affaires door de uitgebreide voorbereiding een langere tijd dan normaal is, nodig hebben om afgewikkeld te worden.

Wanneer in die tussentijd de prijs van een in de koppeling deelnemend product aanzienlijk stijgt of daalt, neemt het gevaar, dat een van de schakels uitvalt, snel toe, met het gevolg, dat de afwikkeling van de gehele affaire wankel wordt.

Ook het verschil in het tempo van de diverse leveranties schept bijzondere risico's. Het is niet altijd mogelijk om deze leveranties simultaan te doen verlopen (zo bijv. in geval van een ruil van seizoensproducten tegen industriële producten met lange levertijd). Wanneer een dergelijke affaire eenzijdig is afgewikkeld, kan de contractant, die zijn belangen behartigd ziet, eveneens uitvallen, zulks ten nadele van zijn partners. Eventuele waarborgen hiertegen brengen weer extra kosten en moeten mede.

De voorbereiding wordt niet alleen bemoeilijkt doordat de deelnemende partijen tot elkaar moeten worden gebracht, doch ook moeten, zoals reeds werd opgemerkt, twee andere bij de transactie betrokken belangrijke organen de affaire flatteren, nl. de overheidsinstanties in beide landen.

De Overheid zal in het algemeen als doelstelling hebben er voor te waken, dat geen belangrijke („harde”) producten worden uitgevoerd in ruil voor onbelangrijke („zachte”) producten.

In feite ligt hier een potentiële bron van voortdurende controversen, omdat de belangen van Overheid en handel hier tegengesteld lopen. De handel zal in het algemeen grotere winsten maken met de export van „harde” producten zoals grondstoffen, die bij een prijshausse het snelst

in prijs stijgen, dan met de uitvoer van niet-essentiële eindproducten die veel langzamer in prijs stijgen. Hierdoor krijgen juist deze laatsten als tegenproduct weer (althans voor de handel) een bijzondere aantrekkelijkheid.

Al deze moeilijkheden, die overbrugd moeten worden, maken door de extra-prestaties die hiervoor nodig zijn, de initiële bedrijfskosten, welke aan deze affaires ten grondslag liggen, hoger. Veelal leidt een en ander nog tot inschakeling van een tussenhandelaar als specialist, die boven zijn kosten nog een bepaalde winstmarge neemt. Men zou dus kunnen zeggen, dat de gemiddelde arbeidsproductiviteit van de internationale handelaar in feite daalt.

Ten slotte is er nog een ander bezwaar, dat naar voren gebracht kan worden, nl. dat bij een regeling als de bovengenoemde, kleinere transacties moeilijk tot hun recht komen, omdat alleen zaken van grotere omvang rendabel zijn, wat eveneens een economisch verlies betekent.

De Overheid.

Niet alleen voor het bedrijfsleven worden de kosten van voorbereiding hoger, doch ook voor de Overheid nemen de kosten toe, omdat iedere affaire afzonderlijk op zijn merites moet worden beoordeeld.

De Staat wordt zelfs voor een bijzondere opgave gesteld door het „spel”, dat tegenover de staatsorganen in het land van de tegenpartij moet worden gespeeld. Het merkwaardige is, dat hierbij een commerciële functie wordt verricht, die in zekere zin kan worden vergeleken met die van de monopolist in het bilaterale monopolie.

Aangezien zowel de prijzen als de behoeften regelmatig veranderen, wijzigen ook de „gradaties” (hard, middelwaardig, zacht en wat daartussen ligt), die men aan de geruilde producten kan toekennen, voortdurend. Zo zullen de overheidsinstanties er logischerwijs naar streven om de exportgoederen, die men in ruil aanbiedt, zo laagwaardig mogelijk te houden in vergelijking met de gradatie van de tegenproducten. Dit speelt met name een rol, indien men „hoogwaardige” tegenproducten wil importeren (die in het land van de leverende partij uiteraard weer niet als „hoogwaardig” behoeven te worden getaxeerd).

Dit alles roept weer complicaties in het leven ten aanzien van transitio-affaires, waarbij een buitenlands product in het kader van een geadresseerde clearing wordt doorgevoerd en het geretourneerde goed eveneens weer naar elders wordt gereëxporteerd. Hoewel deze affaires op grond van de transitowinst economisch aantrekkelijk zijn voor het land, dat de transitowinst geniet, zal ook hier weer de neiging groot zijn om hoogwaardige producten te ruilen voor laagwaardige. Aangezien het land van de tegenpartij geen onderscheid ziet tussen „normale” en transitio-adresseringen, zou het bij licentiëring van deze doorvoer door de Overheid van het transiterende land een verkeerde indruk krijgen van de „gradatie”, die deze Overheid aan de in ruil verkregen producten toekent. Het spel van het bilateraal monopolie, dat de Overheid noodgedwongen speelt, wordt dan doorkruist.

Door het ingewikkelde bestel, samenhangend met de kenmerken van de geadresseerde clearing, maken deze economisch aantrekkelijke zaken terwille van het grote geheel geen of weinig kans. Puzzles in vele varianten, zowel voor Overheid als bedrijfsleven, zijn dus aan de orde van de dag en remmen de efficiency.

Resumerend kan dus worden gezegd, dat de geadresseerde clearing de verdienste heeft, dat een zich moeilijk ontwikkelend handelsverkeer wordt verruimd.

Men zal hierbij echter moeten bedenken, dat deze verruiming eerst efficiënt wordt, indien een kunstmatig verlaagde ruilvoet geen verhoging van het nationaal inkomen bewerkstelligt, doch tot een verlaging aanleiding geeft. Een en ander is in dit opzicht mede afhankelijk van de

verschillende vraag- en aanbodelasticiteiten. Bij de beoordeling van het „optimale punt”, waar adressering rationeel is (voor zover een dergelijke theoretische terminologie hier op zijn plaats is), moet echter mede in aanmerking worden genomen de nadelige invloed op het nationaal inkomen door de daling van de arbeidsproductiviteit van het bedrijfsleven en de grotere bezetting van het overheidsapparaat.

Met het beantwoorden van deze verschillende in eerste aanleg gerezen vragen is echter nog niet onderzocht of de geadresseerde clearing past in het raam van de huidige Europese economische samenwerking. Hierbij denken wij in eerste instantie aan de Europese Betalings Unie en de maatregelen van de O.E.E.C. voor de vrijmaking van de internationale handel.

Adressering en Europese samenwerking.

Wat de E.B.U. betreft, zou een bezwaar kunnen zijn, dat de prijsmanipulatie, die door de adressering in het leven wordt geroepen, in feite een ondergraving van de aan de E.B.U. opgegeven wisselkoers is.

Nòch in het „Agreement for the Establishment of an European Payments Union”, nòch in de daarbij behorende „Directives for the application of the Agreement for the Establishment of an European Payments Union” zijn echter bepalingen opgenomen, waaruit zou blijken, dat een geadresseerde clearing in strijd is met de letter of de geest van de Betalings Unie.

Zelfs wordt door par. 3 ad a van de „Directives” min of meer een eventuele discriminatie van de wisselkoersen stilzwijgend gesanctionneerd³⁾.

Geheel anders is de situatie ten aanzien van de vrijmakingsmaatregelen van de O.E.E.C.

Zoals bekend hebben alle deelnemende landen de verplichting 60 pCt van hun import (berekend op basis van het jaar 1948) te liberaliseren, tenzij men op grond van art. 3 van de „Code” een uitzonderingspositie inneemt. Voor de resterende 40 pCt blijft de contingentering gehandhaafd, zodat voor de goederen, die hieronder vallen, een geadresseerde clearing nimmer in strijd kan zijn met de O.E.E.C.-gedachte.

Wat daarentegen de 60 pCt-sector betreft, is men geneigd om te concluderen, dat een adressering wel in strijd is met het liberalisatieprincipe, aangezien men de import aan bepaalde voorwaarden bindt, wat door de liberalisatiecode verboden wordt. Immers, artikel 1, annex A, van deze code luidt als volgt:

„Liberalisation measures shall consist in the abolition of quantitative restrictions on imports of commodities which are the object of these measures, whether this abolition results from the admission of such commodities without licensing or from the automatic and immediate issue of licences for their import. Liberalisation measures must provide for the automatic allocation of the foreign currencies required for such imports”.

Men moet echter tegenover deze formulering stellen, dat de geadresseerde clearing leidt tot een lagere prijs voor het importproduct als gevolg van de afhankelijkheidsverhouding. Wanneer men dus formeel vrij blijft om binnen het kader van de zuivere liberalisatieprocedure te importeren, volgens de hier weergegeven formule, zal men materieel, op grond van prijsoverwegingen, de voorkeur geven aan een import met „condities” — zijnde een geadresseerde clearing. Men zou dus kunnen betogen, dat een land, mits het deze eerste alternatieve mogelijkheid open houdt, met het goedkeuren van een geadresseerde clearing niet in strijd komt met de Parijse voorschriften, zoals deze in de „code” zijn vastgelegd.

Zolang er in Europa deelnemende landen zijn, die nog

³⁾ „Balances in the currency of any Contracting Party without a unified cross-rate structure or having varying rates of exchange in relation to Contracting Parties having a unified cross-rate structure shall be reported in the currency of the latter Contracting Parties, after having been calculated at a rate of exchange agreed between the two Contracting Parties concerned”.

niet rijp zijn voor de liberalisatieprocedure of zolang de mogelijkheid van terugtrekking der liberalisatie van andere landen krachtens art. 3 d blijft bestaan, zolang zal een gehele of gedeeltelijke adressering van import- of exportzaken een oplossing voor bepaalde handelspolitieke problemen blijven betekenen. Dit middel heeft, mits voorzichtig toegepast, binnen het kader van de in dit artikel aangegeven grenzen, naast de reeds behandelde, verschillende andere voordelen.

In de eerste plaats kan men op elk willekeurig moment van deze mogelijkheid afstappen en bij verbetering van de economische situatie weer overgaan op „normale” clearing-affaires.

In de tweede plaats kan men dit middel zonodig toepassen op bepaalde producten, die normaal niet „lopen”⁴⁾. Voor de overige im- en exporten kan dan een gewoon clearing-accorde worden gebruikt. Men exploiteert dan alle voordelen van de adressering en vermijdt zoveel mogelijk de nadelen.

Een verder voordeel is, dat men het niet-nakomen of onsoepel toepassen van handelspolitieke verplichtingen, waartoe het op zijn deviezenuitgaven bezuinigende land veelal sterk geneigd zal zijn, tot een minimum beperkt. Immers, indien dit land zijn importverplichtingen niet nakomt of onsoepel toepast, ziet het ook zijn export in het gedrang komen.

Ten slotte mag niet worden vergeten, dat een land, dat als gevolg van een kunstmatig lage ruilvoet met het buitenland, deviezenrestricties toepast en hierdoor eventueel zelfs een gunstige beïnvloeding van zijn nationaal inkomen verkrijgt, dit altijd doet ten koste van de economie van zijn buitenlandse handelspartners. Deze zien nl. hun ruilvoet slechter worden.

Wanneer deze zich hiertegen niet door prijsverhoging kunnen wapenen (wat in feite alleen gebeurt, indien de export op monopolistische basis geschiedt of indien de Overheid ingrijpt door het vaststellen van minimum exportprijzen), is het toepassen van geadresseerde clearingzaken voor deze landen zelfs nog eerder opportuun dan voor het land, dat de deviezenrestricties entameert.

In ieder geval zal — zolang in het kader van de Europese samenwerking niet alle deelnemende landen tot evenwicht-

⁴⁾ Voor de bijzondere problemen, welke hieraan verbonden zijn, zie een analoog geval: J. Wemelsfelder, „Het handelspolitiek aspect van compensatie-affaires”, maandschrift Economie, September 1949, blz. 573. Voor de goede orde zij aangetekend, dat een compensatie-affaire in vele opzichten verschilt van een geadresseerde clearing.

tige betalingsbalansen kunnen komen — de geadresseerde clearing, mits op de juiste wijze en voorzichtig toegepast, nog altijd een waardevolle bijdrage kunnen leveren tot de ontwikkeling van het inter-Europese verkeer, met name daar, waar prijsverschillen de belangrijkste oorzaak van de moeilijkheden vormen.

Het is bekend, dat men in kringen van de O.E.E.C. in

het algemeen huiverig staat tegenover de bovenomschreven figuur, aangezien men hierin een stap terug ziet in de „organisatie” van de handel. De efficiency, welke men echter bij volstreekte eliminering van deze mogelijkheden verkrijgt, is vaak schijn. Er bestaat in dit verband ook nog zoiets als „Reculer pour mieux sauter”.

's-Gravenhage.

J. WEMELSFELDER.

Scheepsbouw in het eerste halfjaar 1951

Vergeleken met twaalf maanden geleden zijn de omstandigheden, waarin de wereldscheepsbouw verkeert, wel zeer grondig gewijzigd. Toen vroeg men zich niet zonder bezorgdheid af op welke wijze men de sterk gedunde orderportefeuille wederom op peil zou kunnen brengen en ging men er in enkele gevallen, schoorvoetend weliswaar, toe over vaste prijzen te offreren en het risico te lopen van loonsverhogingen en stijging der materiaalprijzen tijdens de bouw der op deze basis gecontracteerde schepen. Thans zijn in de meeste scheepsbouwende landen de werven gedurende de eerstvolgende drie à vier jaren volledig bezet en behoort het allerminst tot de uitzonderingen, dat als vroegste levertijd voor nieuw te bouwen schepen 1955/1956 wordt genoemd. Van het noteren van vaste prijzen is geen sprake meer; tussentijdse verhoging der arbeidslonen dan wel van de materiaalprijzen komt integraal ten laste der opdrachtgevers. Dat dit risico, geenszins denkbeeldig is, behoeft geen betoog. Scheepsbouwstaal is niet slechts moeilijker verkrijgbaar, maar ook de prijzen bewegen zich in opwaartse richting. In Engelse scheepsbouwkringen houdt men er dan ook rekening mede, dat de bouw prijs voor een motorvrachtschip van ca 10.000 tons draagvermogen binnenkort tot £ 60 per ton zal stijgen. In feite is dit niveau praktisch reeds bereikt. De voortdurende stijging der bouw prijzen blijkt uit een vergelijking van de bouw prijs van een schip van ca. 10.000 tons, dat achttien maanden geleden werd besteld en waarvoor £ 475.000 werd betaald. In 1946 kostte een dergelijk vrachtschip £ 287.000! Ook onderstaande, aan „Fairplay” ontleende, tabel spreekt een duidelijke taal:

Standaardtype 9.500 ton motorvrachtschip met een snelheid van ca 12 mijl.

	Prijs £	Per ton draagvermogen £
Augustus 1939	145.000	15. 60
31 December 1945	265.000	28. 00
30 Juni 1946	290.000	30.10.0
31 December 1946	300.000	31.10.0
30 Juni 1947	330.000	34.15.0
31 December 1947	350.000	37. 00
30 Juni 1948	360.000	38. 00
31 December 1948	380.000	40. 00
30 Juni 1949	400.000	42. 00
31 December 1949	400.000	42. 00
30 Juni 1950	400.000	42. 00
31 December 1950	440.000	46. 50
30 Juni 1951	480.000	50.10.0

Zoals uit bovenstaand, uiteraard globaal, overzicht blijkt, kwam de ononderbroken stijging in 1949, het jaar, waarin zich in het algemeen een dalende tendentie der prijzen zowel van grondstoffen als van afgewerkte producten manifesteerde, tot stilstand. De terugslag op de vrachtenmarkt animeerde niet tot het plaatsen van bouworders. Het conflict in Korea, gevolgd door de herbewapening, wijzigde echter het beeld grondig en deed in de tweede helft van 1950 de prijzen opnieuw scherp oplopen, een stijging, die zich sedertdien heeft voortgezet. Enkele bijzondere factoren beïnvloedden in Engeland bovendien het prijspeil. Een nieuwe loonsverhoging eind 1950, gevoegd bij een stijging der staalprijzen, de opheffing der controle op de houtprijzen en een verhoging der binnenlandse spoortarieven, ziedaar een aantal interne oorzaken, die de

scherpe stijging der Engelse bouw prijzen in de hand werkten.

De hoge bouw prijzen blijken overigens allerminst de reders te weerhouden van het plaatsen van opdrachten. De Engelse scheepsbouw en dit geldt evenzeer voor het merendeel der scheepsbouwende landen, werkt op volle capaciteit en is ruimschoots van opdrachten voorzien. Het probleem is niet; zoals een jaar geleden, op welke wijze men de orderportefeuille kan vullen, dan wel hoe men de overvloed van bestellingen binnen redelijke termijn kan uitvoeren en een verdere drastische stijging der prijzen kan tegengaan. Het is vooral de materiaalvoorziening die zorg baart. Vertraagde levering van scheepsbouwstaal, alsmede van onmisbare onderdelen, behoort allerminst tot de onmogelijkheden. Men dient er rekening mede te houden, dat naar mate de herbewapening een groter deel der staalproductie opeist, de behoeften in de civiele sector meer in het gedrang zullen komen, hetgeen voor de scheepsbouw langere levertijden impliceert. Ofschoon ook de bouw van vrachtschepen zowel voor de lijn- als voor de algemene vrachtvaart, vergeleken met een jaar geleden, aanzienlijk is toegenomen, is het vooral de stroom van bestellingen voor nieuw te bouwen tankschepen, die oorzaak is, dat tal van werven gedurende de eerstvolgende drie à vier jaren zijn volgeboekt.

Het totale draagvermogen der wereldtankvloot is, zonder rekening te houden met de Amerikaanse wereldvloot met een draagvermogen van ca 1¼ mln tons, gedurende de eerste zes maanden van dit jaar met niet minder dan rond 1,4 mln tons toegenomen en bedroeg op 1 Juli jl. 28.177.856 tons tegen resp. 27.205.525 tons op 1 Januari jl. en 16.078.000 tons op 1 Juli 1939. De Verenigde Staten nemen met 7.127.254 tons (excl. de reservevloot) de eerste plaats in, gevolgd door het Verenigd Koninkrijk met 6.464.769 tons, Noorwegen met 4.306.672 tons en Panama, verzamelvlag voor rederijen van verschillende nationaliteit, met 2.802.442 tons. Frankrijk, dat de vijfde plaats inneemt, volgt op grote afstand met 1.064.940 tons, terwijl ons land met 873.641 tons de zevende plaats op deze ranglijst inneemt. Uit een recente analyse van een der bekende Engelse tankbevrachtingsmakelaars blijkt, dat 18,5 pCt der wereldtankvloot bestaat uit schepen, welke ouder dan zestien jaren zijn en van deze categorie is iets minder dan de helft ouder dan 25 jaar. 44,2 pCt werd gedurende de oorlog, d.w.z. in de jaren 1940-1945, en 27 pCt na de oorlog gebouwd. Zolang de tankvrachten zich op het tegenwoordig lonend peil bewegen, zullen de reders de schepen, welke meer dan 25 jaren oud zijn, in de vaart houden. Met vervanging binnen afzienbare tijd dient niettemin rekening te worden gehouden.

Op 1 Juli jl. bedroeg het totale draagvermogen der in aanbouw zijnde tankschepen 8.596.000 tons. Engeland ging met 4.368.000 tons aan de spits. De opdrachtgevers hebben hun domicilie in tal van landen, t.w. Engeland zelf met 2.840.000 tons, Noorwegen met 882.000 tons, de Verenigde Staten met 162.000 tons, Panama met 83.000 tons, Zweden met 16.300 tons, Frankrijk met 18.700 tons, Brazilië met 66.000 tons, Argentinië met 88.000 tons, Denemarken met 16.000 tons en verschillende andere

landen met in totaal 196.000 tons draagvermogen. Tweede op de ranglijst is Zweden met in totaal 1.358.000 tons draagvermogen. Noorwegen is met 822.000 tons de belangrijkste opdrachtgever der Zweedse werven, welke voor Zweedse rekening 366.000 tons en voor Nederlandse rekening 387.000 tons draagvermogen in aanbouw hebben. De Nederlandse scheepsbouw nam op 1 Juli jl. met een totaal draagvermogen van 777.000 tons de derde plaats in.

Merkwaardig is de trend, die zich vooral sedert het einde van de oorlog duidelijk aftekent, om het draagvermogen der tankschepen op te voeren. Aan het einde van de tweede wereldoorlog toch was het tankschip met een draagvermogen van 14/15.000 tons gebruikelijk geworden. De tijdens de oorlog in Amerika gebouwde zgn. T2 tankers met een draagvermogen van ca 16.500 tons en een snelheid van 14½/15 mijl hebben ongetwijfeld de stoot gegeven tot de bouw van tankschepen van allengs groter type voor particuliere rekening. Het duurde immers niet lang, of de tanker met een draagvermogen van 16.500/18.500 tons, een snelheid van 14½/16½ mijl en met een belangrijk groter pompcapaciteit deed zijn intrede. Gedurende de laatste jaren is een aantal tankschepen met een draagvermogen van 24.000 tons, speciaal bestemd voor het vervoer van ruwe olie van het Midden Oosten naar de Verenigde Staten, besteld en hiermede is het laatste woord in de snelle ontwikkeling nog allerminst gesproken. In het jongste verleden toch zijn opdrachten geplaatst voor de bouw van zgn. „super tankers” met een draagvermogen van 30.000 tons, een snelheid van 16 mijl en een pompcapaciteit van 2.000 tons per uur — in 1945/1946 werd een capaciteit van 4/500 tons als normaal beschouwd —, terwijl recentelijk voor Amerikaanse rekening aan een der Duitse werven opdracht werd gegeven voor de bouw van een tankschip met een draagvermogen van 40.000 tons! Uiteraard zijn dergelijke schepen aan bepaalde trajecten gebonden; hun diepgang en afmetingen zijn zodanig, dat de technische outillage in een aantal laad- en loshavens vooralsnog tekort schiet. Aangenomen mag echter worden, dat hierin geleidelijk zal worden voorzien, zodat dit aspect geen duurzame belemmering voor de exploitatie dezer „super tankers” oplevert.

Een andere vraag is, welk type het meest economisch is, bezien van het standpunt van de particuliere reder. Ofschoon ook in dit opzicht een min of meer snelle evolutie allerminst tot de onmogelijkheden behoort, lijkt vooralsnog de tanker van 16/20.000 tons de beste mogelijkheden uit een oogpunt van regelmatige exploitatie te bieden.

Met aanzienlijke financiële steun der Regering, die krachtens de nieuwe wetgeving, naar gelang van het scheepstype, een gemiddelde subsidie van 40 pCt verleent teneinde het nadelig verschil tussen de Franse en internationaal geldende bouwrijzen te overbruggen, hoopt men tot geleidelijke vernieuwing der Franse koopvaardijvloot, die voor circa één derde bestaat uit schepen, welke ouder zijn dan 20 jaar, te kunnen overgaan. De totale bruto tonnage, nl. rond 3 mln tons, is groter dan die van vóór de oorlog, nl. 2.730.000 BRT. De tankvloot vertegenwoordigt een totaal van 565.000 BRT.

Ook in Denemarken was de bedrijvigheid in de scheepsbouw alleszins bevredigend, waarbij vooral de voor buitenlandse rekening geplaatste opdrachten van betekenis zijn. Naast de op Deense werven in aanbouw zijnde schepen werd gedurende de eerste zes maanden een aantal voor Deense rekening in Engeland, Zweden, Duitsland en Japan gebouwde schepen opgeleverd, waardoor de totale tonnage op 1 Mei jl. tot ca 1.280.000 BRT, d.w.z. ca 180.000 BRT meer dan in 1939 was gestegen. De Deense koopvaardijvloot, voor meer dan de helft uit schepen ouder dan 20 jaren bestaande, behoeft overigens vernieuwing. De Deense werven zijn gedurende de eerstvolgende jaren volop

van werk voorzien dank zij opdrachten zowel voor Deense als buitenlandse rekening. Men maakt zich echter evenals elders bezorgd over de materiaalvoorziening.

Het merendeel der voor Finland in aanbouw zijnde schepen wordt in het buitenland gebouwd. Ons land speelt hierbij een belangrijke rol. O.a. zijn drie tankschepen met een draagvermogen van 14.500 tons elk en twee passagiersvrachtschepen met een bruto inhoud van ca 3.000 tons en bestemd voor de vaart tussen Finland en Zweden, voor Finse rekening in aanbouw. Gedurende het eerste halfjaar nam de Finse koopvaardijvloot met 15.000 BRT toe, waarbij het echter de aandacht trekt, dat ondanks een stijging van het totale aantal schepen, de schepen van kleiner type voortdurend in aantal verminderen. Van 167 schepen, variërend van 500 tot 2.000 BRT in 1939, is het aantal thans gedaald tot 111, waarvan bovendien 103 meer dan 20 jaren oud zijn. Ook hier vormt de noodzaak van vlootvernieuwing — de gemiddelde ouderdom voor de gehele vloot bedraagt 33 jaren — een acuut probleem.

Zeer gunstig is daarentegen de groei der Zweedse koopvaardijvloot, die van rond 1,6 mln BRT vóór de oorlog thans tot ca 2.150.000 BRT is gestegen. Had de Zweedse tankvloot in 1939 slechts een inhoud van ca 165.000 BRT, per 30 Juni beschikte Zweden over een vloot van moderne tankschepen met een totaal van 368.000 BRT, waarbij geen rekening is gehouden met de in aanbouw zijnde tankschepen, die een totale inhoud van rond 450.000 BRT hebben. Circa drie kwart der Zweedse koopvaardijvloot bestaat thans uit moderne motorschepen. Naarmate het accent meer valt op de geregelde lijndienst — ongeveer de helft der vrachtvloot vindt emplooi in de transatlantische lijnvaart, circa 10 pCt in de geregelde vaart op de Middellandse Zee en circa 30 pCt in de Noord-zuid — raakt de algemene vrachtvaart op de achtergrond. De groei der koopvaardijvloot — de Zweedse reders hebben ten volle van 's lands neutraliteit gedurende de wereldoorlog geprofiteerd — is uiteraard ook van betekenis voor 's lands betalingsbalans. Van de in totaal opgevoeren vrachten, t.w. ca £ 70 mln per jaar, bestaat ongeveer £ 40 mln uit buitenlandse betaalmiddelen. Niet ten onrechte noemde de voorzitter der Zweedse Redersvereniging recentelijk de koopvaardijvloot 's lands belangrijkste exportindustrie!

De capaciteit der Noorse werven heeft onder de drang der omstandigheden — vergunning tot bouw in het buitenland wordt slechts onder bepaalde voorwaarden door de Noorse Regering verleend — de laatste tijd een aanzienlijke uitbreiding ondergaan. Aan het eind van het eerste kwartaal hadden de op Noorse werven in aanbouw zijnde schepen een totale inhoud van rond 143.000 BRT. Legde men zich tot voor enkele jaren uitsluitend toe op de bouw van schepen van kleiner type, thans heeft bijv. een der Noorse werven een serie van negen tankschepen van 13.500 tons elk onderhanden, terwijl kortgeleden gecontracteerd werd voor de bouw van een schip van 20.000 BRT. In het begin van het jaar werd ook het grootste, tot dusver in Noorwegen gebouwde schip, t.w. een tanker van ruim 16.000 BRT te water gelaten, een gebeurtenis, die uiteraard in Noorwegen grote belangstelling wekte, mede als symptoom der zóo zeer verbeterde outillage. Het accent valt bij de vlootuitbreiding overigens nog steeds op de buitenlandse scheepsbouw. Zo waren aan het eind van het eerste kwartaal op Engelse werven schepen met een totale inhoud van niet minder dan 535.810 BRT voor Noorse rekening in aanbouw, terwijl Noorwegen in andere landen 188.662 BRT in aanbouw had. De aanbouw van tankschepen domineert. Begin 1951 bestond meer dan 80 pCt der voor Noorse rekening in aanbouw zijnde schepen uit tankers, terwijl het aandeel der tankschepen 45 pCt van de totale koopvaardijvloot onder Noorse vlag uitmaakte. Reeds thans is de in de vaart zijnde tankvloot onder Noorse vlag, met 2,5 mln BRT, rond 600.000 BRT groter dan vóór de oorlog

Bijna 70 pCt der Noorse koopvaardijvloot bestaat uit schepen van minder dan 15 jaar oud.

De scheepsbouw in Italië heeft nog steeds met tal van problemen te kampen. Als erfenis van het vroegere regime gaat men gebukt onder de last van duizenden overtollige arbeidskrachten, welke ontslag niet wel mogelijk is. Men is volkomen afhankelijk van het buitenland voor de aanvoer van grondstoffen en als verdere complicerende factor is er het verschil in zienswijze ten aanzien van de meest rationele vlootuitbreidingspolitiek. Beploiten de reders, tot wier vurigste pleitbezorgers Signor Achille Lauro behoort, dat voor de vlootvernieuwing beschikbare fondsen primair door de Regering dienen te worden aangewend voor de bouw van tank- en vrachtschepen, welker rendement het gunstigst is, de Regering is in het bijzonder geporteerd voor de bouw van grote passagiersschepen, niet slechts uit overwegingen van prestige maar ook omdat deze categorie naar het oordeel der Regering in belangrijker mate dan tankers en vrachtschepen een bron vormen van inkomsten in harde valuta, die Italië zeer wel kan gebruiken. De bouwkosten bewegen zich in Italië op een zeer hoog peil en zijn gemiddeld 40 pCt hoger dan de Engelse, 60 pCt hoger dan de Duitse, terwijl de prijzen der Japanse werven nog lager liggen. In rederskringen wijst men er in dit verband op, dat de bouw van een passagiersschip van 25.000 tons, rond 17,8 mrd lire kost tegen „slechts” 3 mrd lire voor de bouw van een vracht- resp. tankschip van 10.000 tons. De Italiaanse vrachtvloot is voornamelijk door aankoop in Amerika resp. herstel van beschadigde schepen wederom vrijwel op het peil van vóór de oorlog. Daarentegen blijft het aantal passagiersvrachtschepen ca 33 pCt bij dat van vóór de oorlog ten achter, terwijl deze categorie voornamelijk bestaat uit elders aangekochte tweedehandsschepen. Op 18 Mei jl. werd intussen het 25.000 tons grote motorpassagiersschip „Giulio Cesare”, bestemd voor de dienst op Zuid-Amerika, der „Itália” te water gelaten. Eveneens in het afgelopen eerste halfjaar liep het 13.000 tons grote motorschip „Australia”, van de „Lloyd Triestino” van stapel. Laatstgenoemd schip wordt eerlang gevolgd door een tweetal zusterschepen, t.w. de „Oceania” en de „Neptunia”. Voorts zijn plannen goedgekeurd voor de bouw van een schip van 25.000 tons en van een 10.000 tons passagiersschip, welk laatste bestemd is voor de geregelde dienst op Egypte.

Japan's scheepsbouw is thans definitief op weg naar herstel. Alle tot dusver bestaande beperkingen zijn opgeheven. In het kader van het zesde bouwprogramma zijn thans 26 vrachtschepen met een totale inhoud van 170.500 BRT, twee tankschepen van 29.000 BRT alsmede nog zes vrachtschepen, metende 40.000 BRT in aanbouw, terwijl in Mei jl., onder vigueur van het zevende scheepsbouwprogramma, de bouw van 26 vrachtschepen metende 179.000 BRT en twee tankschepen met een inhoud van 24.000 BRT is goedgekeurd. Al deze schepen komen vóór Mei 1952 gereed. De stijging der staalprijzen is oorzaak, dat de Japanse bouwkosten zich in opwaartse richting bewegen. De bouw prijs van een vrachtschip van groot type bedraagt thans 1.140 mln yen (officiële koers \$ 1,— = 360 yen). Sedert het einde van de oorlog werden op Japanse werven in totaal 43 schepen ter waarde van meer dan \$ 35 mln voor buitenlandse rekening gebouwd. Ofschoon tal van aanvragen, waaronder ook voor Amerikaanse rekening, bij de Japanse werven binnenkomen, is het haar in verband met het werk, dat zij onder handen heeft, niet mogelijk, op het ogenblik nieuwe opdrachten te aanvaar-

den. Eind Maart bestond de Japanse koopvaardijvloot uit 951 schepen met een draagvermogen van 2.650.000 tons en een inhoud van 1.830.857 BRT. Hoewel dus reeds voortgang is gemaakt met de reconstructie der door oorlogsgeweld zo zeer geteisterde vloot, blijft zij nog aanzienlijk ten achter bij die van vóór de oorlog, toen zij een inhoud had van ruim 6 mln BRT. Zolang het accent in Japan's scheepsbouw zo sterk valt op de wederopbouw der eigen vloot, vormt hij voor de overige landen geen al te grote bedreiging. Dit zal wel het geval zijn zodra met de reconstructie belangrijke voortgang is gemaakt en het is dan ook niet zonder reden, dat Amerika's streven naar een spoedig herstel van Japans industriële outillage en koopvaardijvloot elders niet zonder beduchtheid wordt gadeslagen.

Ook Duitsland ontwikkelt, na de opheffing der tot voor kort bestaande beperkingen, grote activiteit op scheepsbouwgebied. Zo werd gedurende het eerste halfjaar een aantal nieuw gebouwde schepen, waaronder verschillende met een draagvermogen van 10.000 tons nog in aanbouw zijn, aan de vloot toegevoegd. Het verleden jaar aan Duitsland toegestane invoerquotum van 300.000 BRT aan vrachten 100.000 BRT aan tankschepen werd integraal benut, terwijl sedert April jl. talrijke opdrachten voor Duitse rekening bij de verschillende werven zijn geplaatst. De wederopbouw der Duitse koopvaardijvloot geschiedt in snel tempo en met concurrentie van Duitslands scheepsbouw dient ter dege rekening te worden gehouden. Acuut is dit gevaar overigens niet. Het zal zich eerst in volle omvang doen gelden, wanneer de grote bedrijvigheid in de internationale scheepsbouw is geluwd en de vraag, hoe de orderportefeuille moet worden gevuld, opnieuw onder het oog moet worden gezien. Voorshands is hiervan, zoals gezegd, geen sprake. De rederijen zien zich veeleer geplaatst voor het probleem, waar alsnog opdrachten voor levering op redelijke termijn kunnen worden geplaatst.

De lange levertijden voor nieuw te bouwen schepen en de vaste stemming op de vrachtenmarkt gedurende de eerste vijf maanden, waarvan de rederijen uiteraard profijt wensden te trekken, heeft niet nagelaten; de prijzen der tweedehands schepen sterk te beïnvloeden. Zo werd o.a. een in 1937 gebouwd motorvrachtschip van 9.000 tons draagvermogen, bouw prijs rond £ 125.000, voor meer dan £ 400.000 verkocht en de nieuwe eigenaar zou dit schip desgewenst wederom met winst hebben kunnen verkopen. Voor een in 1930 gebouwde motortanker van 12.000 tons laadvermogen, waarvoor een jaar geleden £ 220.000 werd gevraagd, is sedertdien een bod op basis van £ 500.000 geweigerd, terwijl een in 1935 gebouwd motortankschip van 12.500 tons recentelijk voor £ 575.000 met oplevering in het najaar van eigenaar verwisselde. De prijzen voor tweedehands schepen worden uiteraard geheel en al bepaald door de rendementsmogelijkheden op korte termijn, hetgeen de sterke fluctuaties verklaart. Anders is het met de scheepsbouw. Weliswaar oefent ook hier de conjunctuur een beslissende invloed uit, maar men rekent hier toch met langere termijnen en daar de scheepswerven in vrijwel alle landen gedurende de eerstvolgende jaren, dank zij vooral de talrijke opdrachten voor de bouw van tankschepen, volledig bezet zijn en het risico van stijgende lonen en materiaalprijzen geheel voor rekening der opdrachtgevers is, zullen de bedrijfsresultaten voorshands een gunstig beeld tonen.

Rotterdam.

C. VERMEY.

Statistische bepaling van de ontwikkeling van de Nederlandse ruilvoet

Nederlands huidige economische positie wordt in belangrijke mate beheerst door het toegenomen tekort op de betalingsbalans. Zoals bekend wordt dit tekort praktisch geheel veroorzaakt door het nadelige saldo op de handelsbalans. De recente ongunstige ontwikkeling van het invoersaldo is o.a. toe te schrijven aan het slechter worden van de ruilvoet („terms of trade”) sedert medio 1950, als gevolg van de sterk gestegen grondstoffenprijzen op de wereldmarkt. De Nederlandse invoer bestaat nl. voor een aanzienlijk groter deel uit grondstoffen dan de uitvoer en genoemde prijsstijging is (nog?) slechts voor een gedeelte in de eindproducten tot uitdrukking gekomen. Een dergelijke ontwikkeling houdt in, dat tegenover een bepaalde hoeveelheid buitenlands product een groter hoeveelheid nationaal product moet worden gesteld dan voordien. Het is van groot belang voor de economische politiek, te weten hoever dit proces in dit geval is gevorderd.

Momenteel kan de ontwikkeling van de ruilvoet worden gevolgd aan de hand van maandelijkse in- en uitvoer-prijsindices, welke het Centraal Bureau voor de Statistiek sedert 1949 (op basis van 1948) publiceert. Deze indices ontstaan als quotient van, eveneens op basis van 1948 berekende, volume-indices en indices van de reële waarde van in- en uitvoer. De volume-indices worden berekend volgens de zgn. methode van Laspeyres, welke inhoudt, dat de hoeveelheden van in- en uitvoer voor de verschillende artikelen in de opeenvolgende perioden worden gewogen met de desbetreffende prijzen van het basisjaar. Voor de hieruit afgeleide prijsindices betekent dit, dat de prijzen van in- en uitvoer voor de verschillende artikelen zijn gewogen met de hoeveelheden van de desbetreffende maanden (zgn. methode van Paasche). Dit komt er op neer, dat wijzigingen in de goederensamenstelling van de maandelijkse in- en uitvoer invloed op de hoogte van de te bepalen prijsindices kunnen uitoefenen en wel indien en voor zover de betrokken partiële indices afwijken van het gewogen gemiddelde van de partiële indices van de overige producten, welke in de berekening zijn opgenomen. Een verschuiving van „duurdere” naar „goedkopere” artikelen oefent op zichzelf echter geen invloed op de hoogte van het te bepalen prijsindexcijfer uit.

De prijsindices berekend volgens de methode van Paasche worden ook wel aangeduid als „unit-value”-indices en kunnen — zoals het C.B.S. zelf opmerkt — niet als zuivere prijsindices worden aangemerkt, zodat het aan twijfel onderhevig is of deze in het onderhavige geval het vereiste nauwkeurige inzicht kunnen verschaffen¹⁾. Het is hierbij bijv. zeer wel mogelijk, dat een prijsdaling resp. -stijging over de gehele linie door verschuivingen in de goederensamenstelling van de in(uit)voer wordt genivelleerd. Een willekeurig voorbeeld moge dit illustreren:

	Basisperiode			Periode I			Periode II				
	(1)	(2)	(1×2)	(3)	(4)	(3×4)	(3×2)	(5)	(6)	(5×6)	(5×2)
Artikel A	3	100	300	3	125	375	300	5	122	610	500
Artikel B	5	100	500	5	101	505	500	3	90	270	300
Totaal			800			880	800			880	800
Prijsindex			100			110				110	

(1), (3), (5) = hoeveelheid.
(2), (4), (6) = prijs.

¹⁾ Voor een gedetailleerde uiteenzetting van de berekeningsmethode van het C.B.S. zij verwezen naar „Statistische en Econometrische Onderzoekingen” Jaargang 4, No 2 - Juni 1949.

Hoewel in dit voorbeeld zowel artikel A als artikel B van periode I op periode II een prijsdaling te zien geven, blijft het totale prijsindexcijfer constant.

Het soms grillige verloop van de door het C.B.S. gepubliceerde indices doet veronderstellen, dat het eerder vermelde, aan deze indices inhaerente, bezwaar niet van louter theoretische aard is.

Ook valt het op, dat de uitvoerprijsindices in de periode Juli/October steeds belangrijk beneden de betrokken jaargemiddelden liggen (zie onderstaande tabel), welk verschijnsel in belangrijke mate door het prijsverloop in de groep „landbouwproducten” blijkt te worden bepaald.

Uitvoerprijsindices (1948 = 100)²⁾

Maand-gem.	Totaal			Landbouwproducten		
	Juli/Oct.	Overige mnd.	Jaar	Juli/Oct.	Overige mnd.	Jaar
1948	99	101	100	89	100	105
1949	91	96	94	75	89	96
1950	93	100	98	91	110	120

Het is duidelijk, dat het hier seizoenmatige schommelingen betreft, welke, hoe interessant op zichzelf ook, het nagestreefde totaalbeeld vertroebelen. Voor de onderhavige methode geldt bovendien, dat in de topmaanden van het seizoen, waarin de prijs van genoemde landbouwproducten steeds relatief laag ligt, dit lage cijfer door de relatief grote omvang van de betrokken export, ook relatief sterk in het totaalindexcijfer tot uitdrukking komt. Hetzelfde bezwaar geldt voor de prijsverhoudingen in overeenkomstige maanden van opeenvolgende jaren, indien bijv. bij een grotere oogst, veelal samengaand met een grotere export, de prijs relatief laag is.

Getracht is nu, de invloed van de wijzigingen in het goederenpakket van de maandelijkse in- en uitvoer op de door het C.B.S. berekende indices te quantificeren, waarbij voorshands werd volstaan met een analyse van het export-prijsverloop voor „agrarische” producten (de groepen „landbouwproducten” en „gefabriceerde voedingsmiddelen” van het C.B.S.), welke artikelen bijna 50 pCt vormen van de totale Nederlandse export. Voorts werd de berekening beperkt tot de prijsniveaus van Februari 1950 en Februari 1951. Deze maanden werden gekozen, aangezien de C.B.S.-gegevens een prijsdaling voor „agrarische” producten over deze periode lieten zien, terwijl op grond van de algemene prijsbeweging een prijsstijging verwacht mocht worden.

Uit de door het C.B.S. in zijn berekening opgenomen posten zijn hiertoe voor genoemde 2 maanden prijsindices berekend op basis van een vast goederenpakket (methode van Laspeyres).

Nu is het bekend, dat de fluctuaties in een reeks van zgn. samengestelde indexcijfers niet belangrijk beïnvloed worden door de verhouding van de „gewichten”, waarmee de partiële indices worden gewogen, mits deze verhouding constant wordt gehouden. De keuze van het goederenpakket is dus minder belangrijk. Desalniettemin zijn, om het toevallige element zoveel mogelijk uit te schakelen, de onderhavige berekeningen zowel op basis van het goederenpakket van 1948 als op dat van 1950 (waartussen aanmerkelijke verschillen bestaan) uitgevoerd. In beide gevallen resulteerde uit de berekeningen in Februari 1951 een hoger prijspeil dan in Februari 1950.

²⁾ Verschillende gegevens uit deze tabel, evenals vele verder genoemde of gebezigde cijfers zijn niet door het C.B.S. gepubliceerd, doch door dit Bureau welwillend voor deze studie ter beschikking gesteld.

Uitvoerprijsindices voor „agrarische” producten
(1948 = 100)

	C.B.S. met pakket van de maand	met vast pakket	
		jaar 1948	jaar 1950
Februari 1950	105	104	107
Februari 1951	99	109	111

De twijfel aan de bruikbaarheid van de C.B.S.-indices voor het beoogde inzicht wordt door dit resultaat aanzienlijk versterkt. Het is echter gewenst, de analyse over nog meer maanden uit te strekken, waartoe de berekeningen werden uitgebreid over de periode Januari 1950/Maart 1951. Echter werd o.a. ter vereenvoudiging van het rekenwerk op verschillende punten van de eerstvolgende methode afgeweken en wel:

1. volstaan werd met de weging volgens het goederenpakket 1950;

2. de steekproef werd beperkt tot een 40-tal posten, omvattend ca 70 pCt van de totale export van „agrarische” producten in 1950 (C.B.S.: ca 180 posten; 96 pCt van de exportwaarde 1948), waarbij alleen die posten werden opgenomen, waarvan zowel op grond van de omschrijving als op grond van het maandelijks prijsverloop mocht worden aangenomen, dat de goederensamenstelling voldoende homogeen is. Een en ander is uiteraard arbitrair, doch lijkt toch meer verantwoord dan de methode van het C.B.S., waarbij blijkbaar aangenomen is, dat de invloed van fluctuaties in de goederensamenstelling van de gebezigde posten op het totale prijspeil door het grote aantal van deze posten wordt genivelleerd;

3. bij export van typische seizoenproducten werden de prijsfluctuaties in de loop van de, voor elk van deze producten geldende, seizoenperioden geëlimineerd. Dit geschiedde door voor de betrokken artikelen tijdens die perioden een constante prijs aan te houden.

Het resultaat van deze becijferingen moge blijken uit onderstaande tabel, waarbij de gevonden indices, voor de vergelijkbaarheid met de tevens vermelde overeenkomstige C.B.S.-indices, op basis 1948 = 100, zijn herleid.

Prijsindices voor uitvoer, van „agrarische” producten
(1948 = 100)

	Laspeyres		Paasche (C.B.S.)	
	Laspeyres	Paasche (C.B.S.)	Laspeyres	Paasche (C.B.S.)
Januari 1950	105	99	105	106
Februari 1950	105	99	99	106
Maart 1950	101	96	104	107
April 1950	103	94		
Mei 1950	101	93		
Juni 1950	95	94	1e kwartaal 1950	104
Juli 1950	87	94	2e kwartaal 1950	100
Augustus 1950	86	95	3e kwartaal 1950	88
September 1950	90	98	4e kwartaal 1950	100
October 1950	93	102		
November 1950	103	103		
December 1950	105	104	1e kwartaal 1951	103

Op te merken valt, dat de hier berekende indices:

1. een veel gelijkmatiger verloop vertonen dan de C.B.S.-indices;

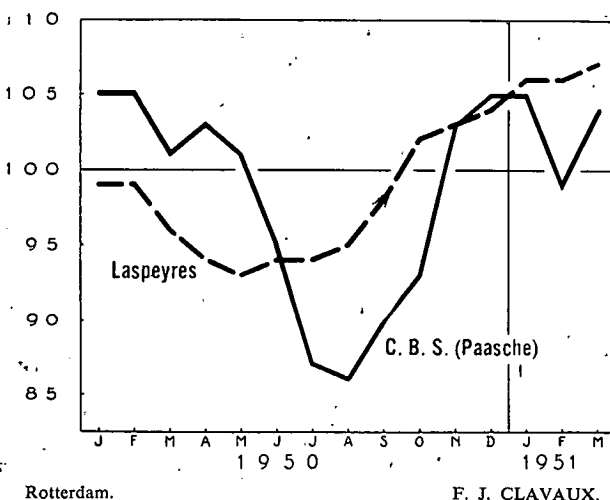
2. slechts in geringe mate een seizoensdal vertonen (de stijging na Juli 1950 is vnl. een gevolg van „Korea”);

3. in het 1e kwartaal 1951 hoger liggen dan in het 1e kwartaal 1950, dit in tegenstelling tot de C.B.S.-indices;

4. gemiddeld over het jaar 1950 niet afwijken van de C.B.S.-indices (beide hebben een indexcijfer van 98 pCt van 1948), hetgeen als een aanwijzing voor de nauwkeurigheid van de hier gevolgde methode mag gelden.

Deze analyse wijst uit, dat de principiële bezwaren, verbonden aan de door het C.B.S. gevolgde methode, quantitatief inderdaad van betekenis zijn, zodat moet worden geconcludeerd, dat deze prijsindices niet voldoen aan de eisen, welke hieraan thans moeten worden gesteld.

Uitvoerprijsindices van „agrarische” producten
(1948 = 100)

Rotterdam.

F. J. CLAVAUX.

AANTEKENINGEN

Inflatie en immigratie in Australië

Bij de bestudering van de internationale vraagstukken moet men op het ogenblik, waarschijnlijk meer dan ooit in de geschiedenis is voorgekomen, rekening houden met de snelle ontwikkeling van bepaalde landen en de gevolgen, welke dit heeft voor de economische structuur van de wereld. Economische veranderingen vinden steeds plaats. Belangrijk is echter het tempo van de economische ontwikkeling. Tot de landen waar dit tempo zeer hoog is behoort Australië. Voor een belangrijk deel is dit een gevolg van de immigratiepolitiek van de Australische Regering. De bevolking zal, als alle plannen verwezenlijkt worden, in 1960 vergeleken met 1946 met ongeveer 50 pCt zijn toegenomen. Een van de meest interessante aspecten van deze immigratiepolitiek is de invloed daaryn op de monetaire politiek.

Immigratie vereist in een moderne volkshuishouding investeringen op grote schaal. Wat Australië betreft zette de immigratiebeweging in op een moment (1947), toen het investeringsvolume reeds een aanzienlijke omvang had bereikt en de achterstand in bijv. de huizenbouw nog zeer aanzienlijk was. De Australische volkshuishouding heeft namelijk het laatste decennium de invloed ondervonden van een oorlog, van een na-oorlogse omschakeling van de productie, welke overigens evenals in de Verenigde Staten en Canada zonder schokken is verlopen, van hoge exportprijzen en van grote investeringen ten behoeve van de normale economische ontwikkeling, dus afgezien nog van het immigratieprogramma. Op zichzelf beschouwd hebben genoemde factoren geleid tot grote investeringen. Men kan aannemen, dat de na-oorlogse inhaalvraag bevredigd is, zij het weliswaar dat de in en vlak na de oorlog bestaande latente inflatie zich heeft omgezet in een actieve inflatie. De investeringen ten behoeve van de normale economische ontwikkeling zijn moeilijk te schatten, daar zij voor statistische doeleinden niet gemakkelijk te isoleren zijn van de invloed van de immigratie. De grote winsten, welke dit

jaar in de exportsector worden gemaakt, geven waarschijnlijk een nieuwe impuls aan de investeringsgolf. Daarbij komt dan nog de invloed van de bewapening, waarover op het ogenblik nog weinig valt te zeggen.

Beschouwt men de investeringsbehoefte ten gevolge van de immigratie afzonderlijk, dan is het duidelijk dat zich op dit gebied een economisch knelpunt van enorme afmetingen ontwikkelt. Het aantal immigranten, dat volgens de plannen jaarlijks wordt toegelaten, bedraagt ongeveer 200.000. Dit aantal, gevoegd bij de natuurlijke uitbreiding van de bevolking, betekent een jaarlijkse groei van ongeveer $3\frac{1}{2}$ pCt. Volgens berekeningen vereist deze bevolkingstoename een investering van ongeveer 10 pCt. Men kan aannemen, dat een dergelijk groot immigratieplan tezamen met de reeds genoemde investeringen een totaal volume aan investeringen ten bedrage van ongeveer 20 pCt van het nationale inkomen vereist. De besparingen bedragen ongeveer 10 à 12 pCt van het nationale inkomen, een percentage, dat vrij hoog is voor een land, dat zich in het beginstadium van grote economische ontwikkeling bevindt. Zij zijn echter onvoldoende om de huidige investeringen tegen stabiele prijzen te financieren. Hier tegenover staan enkele compenserende factoren. Een deel van de investeringsbehoefte kan door de immigranten rechtstreeks worden gefinancierd voor zoverre zij (o.a. Britse immigranten) de vrije beschikking over deviezen hebben, welke gebruikt kunnen worden voor aankoop van goederen in het buitenland. Met uitzondering natuurlijk van Amerikaanse goederen, daar ook Australië de dollarschaarste in alle hevigheid kent. Deze bron van financiering is niet inflationistisch. Het is de overheveling van kapitaal van het ene naar het andere land met de bedoeling daar te blijven. Het onderscheidt zich dus zowel van de kapitaal-export van buitenlanders naar Australië als van het vluchtkapitaal. Een andere compenserende factor kan zijn, dat de nieuw aankomende immigranten vaak geen voldoende middelen voor investering hebben of zich eerst willen oriënteren. Dit beïnvloedt dan alleen het volume van de directe immigratie- en niet dat van de indirecte immigratie-investering (bijv. in gas-, electriciteitsbedrijven enz.). Overigens zullen immigranten, die reeds langer in het land zijn hun besparingen wensen te gebruiken voor de aankoop van huizen en andere duurzame goederen.

Ook al houdt men met de „zelffinanciering” door een deel van de immigranten rekening, dan is een investeringsvolume van ongeveer 20 pCt van het nationale inkomen bij een besparingsvolume van 10 à 12 pCt niet door te voeren zonder een verdere vergroting van de inflatie. Om een enkel voorbeeld te geven. De vraag naar nieuwe woningen wordt op ongeveer 100.000 per jaar geschat, terwijl de productie slechts de helft van dit aantal bedraagt. Ook de electriciteits- en gasvoorziening is onvoldoende voor de groeiende bevolking.

Tot dusverre is de inflatie niet uitgegaan van de begroting. Deze vertoont zelfs over de laatste jaren aanzienlijke overschotten, waarmede overheidsinvesteringen zijn gefinancierd. De inflatie had echter niet dergelijke afmetingen kunnen aannemen, indien de credietsituatie niet zo gemakkelijk was geweest. Daartoe heeft dat toestromen van buitenlands kapitaal, in de laatste jaren in de verwachting van een mogelijke revaluatie van het Australische pond, medegewerkt. De centrale bank, die voldoende bevoegdheden heeft de creditexpansie te remmen, heeft aan de handelsbanken om allerlei redenen grote vrijheid gelaten. Deze creditexpansie is evenwel voor een belangrijk deel te verklaren uit de gestegen prijzen en uit de loonsverhogingen. De Australische economie is voor het laatste zeer gevoelig. In de eerste plaats door de minimumlonen, welke gekoppeld zijn aan de kosten van levensonderhoud, verder door het, ondanks de grote immigratie, enorme tekort aan geschoolde arbeiders en tenslotte door de macht van de vakverenigingen.

In verschillende beschouwingen wordt vaak teveel nadruk gelegd op de externe oorzaken van de inflatie, nl. de stijging van de invoerprijzen en op de hoge exportopbrengsten (o.a. door de fantastisch gestegen wolprijzen). Het valt niet te ontkennen, dat de hoge invoerprijzen medegewerkt hebben tot versterking van de inflatie, alleen reeds door de invloed van de gestegen kosten van levensonderhoud op de lonen. De bovenstaande uiteenzetting van de verschillende gebieden van investering toont echter duidelijk, dat de interne factoren, welke de inflatie veroorzaken, verreweg het belangrijkste zijn. Wat de enorm gestegen exportopbrengsten betreft, deze zouden een inflationistische invloed kunnen uitoefenen als er niet voldoende invoer tegenover had gestaan. Het is mogelijk, dat deze factor in de laatste tijd door de schaarste aan bepaalde Amerikaanse kapitaalgoederen een rol heeft gespeeld of binnenkort een rol zal gaan spelen. Aan de andere kant hebben deze hoge inkomsten van de landbouwende bevolking ook een zekere anti-inflationistische invloed gehad. Door de sterk progressieve belastingen is een zeer belangrijk deel van deze inkomens in de vorm van belastingen naar de Schatkist gevloeid. Bovendien is het een bevolkingsgroep met een hoge spaarzin. Ondanks de scheef getrokken inkomensverhouding heeft dit feit waarschijnlijk de inflatie meer geremd dan anders het geval ware geweest.

Voortzetting van de immigratiepolitiek, welke grote investeringen vereist, zou mogelijk zijn door het opnemen van buitenlandse leningen, het verminderen van de minst noodzakelijke investeringen, of door verlaging van de levensstandaard, hetgeen bijv. het geval zou kunnen zijn als verdere prijsstijgingen niet gepaard zouden gaan met overeenkomstige loonsverhogingen. Dit is een middel, dat niet spoedig zal worden toegepast, daar deze politiek moeilijk is door te voeren in een periode, waarin de economische bedrijvigheid groter is dan ooit te voren en een grote schaarste aan arbeidskrachten bestaat. Dan blijven er dus twee andere middelen over, nl. vermindering van de investeringen, of het financieren van de grote investeringen door het opnemen van dollarleningen. Wat dit laatste betreft heerst er in vele kringen een angst voor buitenlandse leningen in verband met de slechte ervaringen in de grote depressie, toen de jaarlijkse dienst van de buitenlandse schulden ten gevolge van de catastrofale prijsdaling van de exportproducten een enorme druk op het land heeft gelegd. De verleden jaar verkregen lening van de Internationale Bank ten bedrage van \$ 100 mln is voor de uitvoering van het programma van economische ontwikkeling lang niet voldoende. Lenen op de Amerikaanse kapitaalmarkt is echter uiterst moeilijk, zodat deze mogelijkheid vrijwel uitgesloten moet worden geacht.

Met het oog op de voortgaande inflatie zijn derhalve ingrijpende maatregelen noodzakelijk. Of vermindering van de overheidsinvestering voldoende is laat zich moeilijk beoordelen. In dit verband zijn ook verdere maatregelen voor creditrestrictie te verwachten. Leiden deze maatregelen niet tot een automatische vermindering van de immigratie, dan kan deze slechts gehandhaafd worden door een straffe controle op het economisch leven (o.a. prijscontrole), welke echter de fundamentele moeilijkheden niet oplost of door een verdere vergroting van de monetaire instabiliteit. Of de immigratiepolitiek deze prijs waard is, is uiterst twijfelachtig. De immigratiepolitiek van Australië is weliswaar de dominerende factor in de economische en wellicht internationale politiek, maar zij zal toch niet de monetaire politiek in alle opzichten kunnen overheersen. Want voortgezette inflatie zal o.a. de structuur van de productie beïnvloeden. In de laatste jaren heeft de productie zich uitgebreid in een richting, welke niet strookt met de gezonde beginselen van een economische ontwikkelingspolitiek. De uitbreiding van de industrie is namelijk het sterkst geweest in de minder belangrijke industrieën ten koste van de basisindustrieën. Het is een in

de inflatie veel voorkomend verschijnsel, dat de minst noodzakelijke industrieën vaak het meest winstgevend zijn en dus het schaarse kapitaal aantrekken.

Het Australische voorbeeld leert in elk geval, dat het uiterst moeilijk is een „full employment”-situatie lange tijd te handhaven zonder inflatie. Welke maatregelen de Australische Regering ook zal nemen, zij zullen gericht moeten zijn op vermindering van de investeringen, gepaard gaande met een meer evenwichtige uitbreiding van het productie-apparaat.

De Amerikaanse plannen met betrekking tot de steunverlening aan de economisch onontwikkelde gebieden

In het vorige jaar werd de „International Development Advisory Board” ingesteld, welke tot taak heeft President Truman advies uit te brengen inzake de politiek, die de Verenigde Staten ten aanzien van de economisch onontwikkelde gebieden naar haar inzicht dienen te volgen.

In Maart jl. heeft de commissie haar rapport gepubliceerd. Dit rapport geeft een uitwerking van „Point Four” uit de rede, welke President Truman op 20 Januari 1949 heeft gehouden ¹⁾, en kan worden beschouwd als een vervolg op het zgn. „Gray-report”, dat is gewijd aan de economische politiek, die de Verenigde Staten ten aanzien van het buitenland in het algemeen dienen te voeren.

Het onderhavige rapport behandelt de toestand in de onontwikkelde gebieden en de betekenis van deze gebieden voor de Westerse landen, terwijl het tevens plannen op organisatorisch en financieel terrein ontwerpt ter vergroting van de productie en daarmee van de welvaart van de betrokken gebieden.

De welvaart in de economisch onontwikkelde gebieden en de betekenis van deze gebieden voor de geïndustrialiseerde Westerse landen.

Tot de onontwikkelde gebieden rekent de commissie:

Zuid-Amerika	met een bevolking van	158	miljoen zielen
Afrika	„ „ „ „	198	„ „
Turkije en Griekenland	„ „ „ „	27	„ „
Het Midden Oosten	„ „ „ „	36	„ „
Zuid-Azië	„ „ „ „	465	„ „
Zuid-Oost-Azië	„ „ „ „	188	„ „
Oceanië	„ „ „ „	3	„ „

De bevolking van deze gebieden omvat in totaal 1.075 miljoen mensen, welk aantal het inwonertal van de geïndustrialiseerde landen verre overtreft. Indien men daarbij in aanmerking neemt, dat het nationale inkomen in deze gebieden aanzienlijk lager is dan het nationale inkomen in de Verenigde Staten en in West-Europa ²⁾, dan is het duidelijk, dat voor de rijkere landen een belangrijk werkterrein braak ligt.

Men zou de productie van de eerstgenoemde gebieden, die voor een belangrijk deel de grondstoffenleveranciers van de wereld zijn, kunnen verhogen door de buitenlandse investeringen in deze gebieden te vergroten.

Dat een vergroting van de productie in deze streken ook van betekenis zou zijn voor de meer ontwikkelde gebieden, volgt volgens het rapport uit het feit, dat de industriële landen voor een groot deel zijn aangewezen

¹⁾ In verband met de vele verkeerde interpretaties betreffende „Point Four”, heeft de commissie zich gehouden aan de oorspronkelijke verklaring van de President, zoals deze is vastgelegd in de „Act for International Development”. Deze verklaring luidt als volgt: „De volkeren van de Verenigde Staten en andere staten hebben een gemeenschappelijk belang in de vrijheid en in de economische en sociale vooruitgang van alle volkeren. Zulk een vooruitgang zou de veilige ontplooiing van de democratische denkbeelden, alsmede de uitbreiding van een wederzijds voordelige handel, de goede internationale verstandhouding en de handhaving van de wereldvrede bevorderen”.

²⁾ Per hoofd van de bevolking bedraagt het inkomen in de economisch onontwikkelde gebieden \$ 80, in West-Europa \$ 473 en in de Verenigde Staten \$ 1.453.

op de aanvoer van grondstoffen uit, onderscheidenlijk uitvoer van industriële producten naar de onontwikkelde gebieden ³⁾.

Het belang, gezien uit het oogpunt van de *defensie*, volgt reeds uit het feit, dat de Verenigde Staten (die met 6 pCt van de wereldbevolking en 7 pCt van de wereldoppervlakte, ongeveer 50 pCt van de industriële productie van de wereld voor hun rekening nemen) in 1949 ongeveer 73 pCt van de goederen, welke van militaire betekenis zijn, uit deze gebieden invoerden. Zo is natuurrubber, mangaan (waarvan de staalproductie afhankelijk is), chroom, zink en koper voor een groot deel uit de onvoldoende ontwikkelde gebieden afkomstig.

De *handelspolitieke* betekenis van deze regionen voor de geïndustrialiseerde landen blijkt onder andere hieruit, dat de invoer in de onontwikkelde gebieden in 1949 voor 40 pCt uit West-Europa en voor 31 pCt uit de Verenigde Staten afkomstig was.

De voorstellen van de „Advisory Board”.

A. Instelling van de „United States Overseas Economic Administration”.

Teneinde de maatregelen, die nodig zijn voor de economische verdediging, te coördineren met het streven tot vergroting van de productie van de gehele „vrije” wereld, stelt de commissie voor, een nieuw lichaam in het leven te roepen, dat de naam „United States Overseas Economic Administration” zou dragen.

Volgens de mening van de commissie is geen van de reeds bestaande organisaties in staat de taak ten opzichte van de onontwikkelde gebieden naar behoren te vervullen en de daaruit voortvloeiende werkzaamheden te coördineren. De „Administrator” van de „Overseas Economic Administration” zal onder andere zeggenschap moeten hebben over de leningen, die de Export-Import Bank verstrekt, terwijl bovendien een gedelegeerd commissaris van de Verenigde Staten bij de Interbank zijn werkzaamheden zal moeten afstemmen op het programma van de „Administrator” van de „Overseas Economic Administration”.

Het nieuwe lichaam zal men op een regionale basis moeten opbouwen en leiden en men zal volledig gebruik moeten maken van de organisaties, die reeds op internationaal gebied werkzaam zijn, in het bijzonder van die van de Verenigde Naties.

Naast de economische plannen van de nieuwe instelling ter ondersteuning van de verdediging van Europa zal haar taak onder andere het volgende moeten omvatten:

1. Zij moet zorgdragen voor de noodzakelijke uitvoer, in het bijzonder naar de economisch onontwikkelde gebieden.

2. Zij moet de economische ontwikkeling in het buitenland stimuleren en in het bijzonder de voedselproductie in het buitenland bevorderen.

3. Zij moet de productie en de invoer van essentiële goederen in de Verenigde Staten vergroten en verzekeren.

4. Zij moet zorgen voor de toevoer van die goederen, welke het „Office of Defense Mobilisation” nodig heeft.

5. Zij moet bijstand verlenen bij het controleren van de prijzen van de eindproducten en de grondstoffen, die tussen de „vrije” landen worden verhandeld.

6. Zij moet het initiatief nemen bij het uitwerken van nationale en regionale ontwikkelingsprogramma's voor de onvoldoende ontwikkelde gebieden.

B. Voorstellen met betrekking tot de financiering van de onontwikkelde gebieden.

Bij de financiering van de onontwikkelde gebieden kan de gecentraliseerde organisatie van betekenis zijn in zo-

³⁾ Wij vragen ons echter af, of men wel voldoende aandacht heeft geschonken aan de nadelen, die de ontwikkeling der „achterlijke” gebieden voor de Europese industrielanden zou kunnen hebben.

verre zij verspilling van krachten en kapitaal kan vermijden. Daarnaast beveelt de commissie, evenals het „Gray-report”, een verhoging van de financiële hulp aan deze gebieden aan.

In verband met het strategische belang van sommige publieke werken, dient men deze onverwijld uit te voeren en te financieren uit de extra toewijzingen.

Het „Gray-report” acht leningen van de Exim Bank en de Interbank ter grootte van \$ 600 tot \$ 800 mln per jaar wenselijk. Daar er echter vele projecten zijn, die men niet op basis van gewone leningen kan financieren en daar de financiering niet alleen door de Verenigde Staten kan geschieden, stelt de „Advisory Board” voor een „International Development Authority” op te richten, die tot taak zou hebben de noodzakelijk uit te voeren openbare werken in de onontwikkelde gebieden te financieren, voor zover men deze niet uit gewone leningen kan bekostigen.

Men zal alle „vrije” landen moeten uitnodigen in het kapitaal, dat maximaal \$ 500 mln zou moeten bedragen, deel te nemen. De commissie stelt de bijdrage van de Verenigde Staten op \$ 200 mln.

De organisatie zal voorts eigen commissarissen hebben, die uiteindelijk over het verlenen van de credieten zullen beslissen; de dagelijkse leiding zou men aan de Interbank moeten toevertrouwen.

De „Development Authority” zou in geen geval de totale kosten van een project mogen financieren, teneinde financiering door middel van binnenlands kapitaal aan te moedigen.

C. Bevordering van investeringen voor particuliere rekening.

De commissie kent voorts een grote betekenis toe aan de stroome van particulier kapitaal van de Verenigde Staten naar de genoemde gebieden.

Thans bedraagt deze uitvoer van kapitaal ongeveer \$ 700 mln per jaar, doch dit bedrag zal volgens de mening van de commissie ten minste tot het tweevoudige moeten stijgen.

Teneinde de tekorten van het particuliere kapitaal te vergroten stelt de commissie het volgende voor:

1. Men zal zodanige maatregelen moeten treffen, dat de investeringen zowel in het binnen- als buitenland op gelijke voet worden behandeld. Zo zal men belastingheffing zowel in het land waar het inkomen is verdiend, als in het land waar men dit ontvangt, moeten vermijden. Aan belastingheffing in het land waar men het inkomen verdient, geeft de commissie de voorkeur. Een en ander zou men in bilaterale belastingverdragen kunnen regelen.

2. Men zal voorts het transferrisico, dat verbonden is aan het investeren van kapitaal in het buitenland moeten opvangen door \$ 100 mln van het bedrag, waarvoor de Exim Bank bevoegd is leningen en garanties te verstrekken, voor verzekering van dit risico te gebruiken. De Exim Bank zou de Amerikaanse investeerder de dollars ter beschikking moeten stellen, indien de buitenlandse schuldenaar niet de vereiste dollars kan verkrijgen. De Exim Bank dient daartoe de tegengaan in eigen valuta te storten, welk bedrag bij de Exim Bank geblokkeerd zou blijven tot het moment, waarop de schuldenaar de tegenwaarde in dollars kan verkrijgen.

Op deze wijze zou het buitenlandse schuldenaar, doch niet de Exim Bank het risico van de schommelingen in de wisselkoers dragen.

3. Men dient de mogelijkheid te onderzoeken, in hoeverre de institutionele beleggers een deel van de tegoeden in het buitenland kunnen investeren. De overneming van het transferrisico door de Exim Bank, zoals bedoeld in ad 2, zal deze mogelijkheid kunnen vergroten.

4. De commissie stelt voorts de aanstelling voor van een „Assistent Administrator”, die zich in het bijzonder

zou bezighouden met het wegruimen van de beletselen voor particuliere investeringen in deze gebieden.

5. Voor de ontwikkeling van de economisch „achterlijke” landen kent de commissie tevens veel gewicht toe aan de bevordering van het aanbod van kapitaal in deze gebieden zelf. De besparingen zijnd in deze gebieden tot dusverre klein, terwijl zij bovendien nog voor een groot deel worden belegd in land, huizen en goud. Dit geringe aanbod van kapitaal in het binnenland is ten dele het gevolg van het ontbreken van de financiële instellingen en de gunstige voorwaarden, die nodig zijn om de potentiële particuliere beleggers in zowel de onontwikkelde gebieden als daarbuiten te bewegen voor gezamenlijke rekening investeringen te verrichten.

Teneinde *particuliere* beleggers in staat te stellen kapitaal in plaatselijke valuta te verkrijgen en tevens het aanbod van binnenlands kapitaal te vergroten, beveelt de commissie de oprichting aan van de „International Finance Corporation”, waarvoor de Verenigde Staten het initiatief zouden moeten nemen. Deze zou een dochteronderneming van de Interbank zijn, waardoor men de waardevolle hulp van deze instelling zou verkrijgen.

Deze maatschappij zou de bevoegdheid krijgen in vreemde en plaatselijke valuta leningen aan particuliere ondernemingen te verstrekken zonder regeringsgaranties, terwijl dit lichaam tevens participaties in plaatselijke valuta, waaraan geen stemrecht verbonden is, zou kunnen plaatsen in samenwerking met particuliere ondernemingen.

Op deze wijze zou men vele ondernemingen kunnen oprichten, welke anders wegens gebrek aan kapitaal niet tot stand zouden komen, terwijl men tevens de zware druk van de lasten van de opbrengst zou verminderen.

Met behulp van de leningen van de geslaagde projecten zou de „International Finance Corporation” het valutarisico, dat met het verlenen van credieten in de plaatselijke valuta gemoeid is, kunnen ondervangen. Zodra de deelneming winstgevend is, zou men het aandeel naar particuliere beleggers kunnen afstoten.

Deze maatschappij zou een kapitaal hebben van \$ 480 mln, waarvan de Verenigde Staten \$ 150 mln zouden moeten bijdragen. De overige leden van de Interbank zouden hun aandeel in eigen valuta kunnen storten.

De commissie is er van overtuigd, dat een combinatie van de genoemde maatregelen, met name de belastingfaciliteiten, het ondervangen van het transferrisico, de aanstelling van een „Assistent Administrator” en de oprichting van de „International Finance Corporation”, de totale tegenwoordige uitvoer van particulier Amerikaans kapitaal tenminste zou verhogen van \$ 1 mrd tot \$ 2 mrd. De commissie is van mening, dat men de gestelde doeleinden ruimschoots zou bereiken, indien men \$ 2,5 mrd, dit is slechts 1 pCt van het nationaal inkomen in de Verenigde Staten, in het buitenland zou investeren.

¹s-Gravenhage.

M. A. M. G. VAN BEUSEKOM.
Drs J. T. P. DE REGT.

INTERNATIONALE NOTITIES

De Zweedse uitvoer van ijzererts

De verscheppingen van Zweeds ijzererts via de Noorse haven Narvik vertoonden van Juni op Juli jl. een aanzienlijke stijging, nl. van 720.000 tot 860.000 ton en de verscheppingen via deze haven zullen, naar wordt verwacht, dit jaar een recordhoogte van meer dan 9 mln ton bereiken. Deze cijfers bevestigen, aldus de „Neue Zürcher Zeitung” van 15 dezer, de voor het lopende jaar voorspelde expansie van de Zweedse ijzerertsexport, die met het uitbreken van de oorlog in Korea een aanvang nam, doch eerst dit jaar

volledig tot uiting is gekomen. In het eerste halfjaar 1951 exporteerde Zweden 6,04 mln ton ijzererts, tegen 5,43 mln ton in het eerste halfjaar 1950; de totale export van dit product voor het lopende jaar wordt geraamd op 14 à 14,8 mln ton, waarmee voor het eerst na de oorlog het vooroorlogs niveau zeer aanzienlijk zou worden overschreden.

Zwedens uitvoer van ijzererts.

	Hoeveelheid (in mln tonnen)	Waarde (in mln kronen)	Procentueel aan- deel in de totale export
1938	12,7	239	13,0
1946	5,3	110	4,3
1947	8,5	181	5,6
1948	11,5	264	6,6
1949	12,8	340	8,0
1950	12,9	405	7,0

In verband met de herbewapening zullen er voor Zweden binnen afzienbare tijd geen afzetproblemen rijzen. De productie van dit jaar is vrijwel uitverkocht en men is er van overtuigd, dat het uitbreiden der Europese ruwijzerproductie, ook na een eventueel wegvallen van de bewapeningsstimulans, toenemende afzetmogelijkheden voor het Zweedse erts zal scheppen. Daar Zweden tevens aanzienlijk hogere prijzen bij de voornaamste afnemers heeft kunnen bedingen, wordt intensief gepoogd de productie en daarmee de uitvoer verder op te voeren. Met het door de Regering onlangs gepubliceerde economische ontwikkelingsprogramma wordt o.a. beoogd de ijzerertsproductie in 1955 te verhogen tot 19 mln ton (in 1950 beliep zij 13,8 mln ton) en de export tot 16,4 mln ton, terwijl voor de daaropvolgende jaren op verdere stijgingen wordt gerekend.

In vakkringen is men evenwel minder optimistisch. Men wijst er aldaar op, dat, daar de huidige capaciteit reeds ten volle wordt benut, voor een grote opvoering der productie aanzienlijke investeringen nodig zullen zijn, terwijl in verband met het tekort aan arbeidskrachten kostbare bedrijfsrationalisatie zal zijn vereist. Voorts zal men eerst het probleem der beperkte transportcapaciteit moeten oplossen, vóór de opvoering van de uitvoer in aanzienlijke mate zal kunnen worden verwezenlijkt, terwijl tenslotte de omstandigheid, dat de binnenlandse vraag naar ijzererts door de uitbreiding van de capaciteit der staalfabrieken in Noord-Zweden voortdurend toeneemt, een rol zal spelen.

Hier staat echter tegenover, zegt de „N. Z. Z.”, dat de expansie der Zweedse ijzerertsproductie alleen daarom reeds gerechtvaardigd en noodzakelijk schijnt, doordat op een aanzienlijke stijging van de export van het grootste Zweedse exportbedrijf, de houtveredeling, in de komende jaren nauwelijks kan worden gerekend. Bovendien is het aandeel van het ijzererts in de Zweedse uitvoer nog aanzienlijk lager dan voor de oorlog en tenslotte zal de Zweedse handelspolitiek zich laten leiden door de overweging, dat zij, in tijden van internationale grondstoffenschaarste, met het ijzererts over een belangrijk onderhandelingsobject beschikt.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt bleef gedurende de verslagweek ruim. September t/m Decemberpapier noteerde $1\frac{3}{8}$ pCt, Januari t/m Mei $1\frac{3}{8}$ - $\frac{7}{16}$ pCt en Juni/Julipapier $1\frac{7}{16}$ - $\frac{1}{2}$ pCt.

Uit de door het C.B.S. gepubliceerde gecombineerde balansen van 39 handelsbanken blijkt, dat deze hun liquiditeit in het eerste halfjaar aanzienlijk vergrootten. Het

uitstaande bedrag aan kas, tegoed bij De Nederlandsche Bank, kassiers en uitgezet callgeld bedroeg tezamen per 30 Juni jl. f 314 mln, tegen bijv. f 193 mln op 31 Januari 1951. De groter mogelijkheid liquide middelen in de vorm van callgeld rentegevend te maken zal hierbij ongetwijfeld een rol hebben gespeeld. Naast de discontohandelaars en soms een enkele bank of gemeente, treden de laatste tijd ook het Rijk en de Bank voor Nederlandsche Gemeenten als geldnemer op de callmarkt op. Dat de callgeldrente zich zo veelvuldig boven het minimum van $\frac{3}{4}$ pCt beweegt — ook gedurende de gehele verslagweek bedroeg zij wederom 1 pCt — is in dit verband niet verwonderlijk.

De kapitaalmarkt.

Terwijl op de aandelenmarkt het algemene koersniveau vrijwel geen verandering onderging, vond op de obligatiemarkt gedurende de verslagweek een relatief sterke koersdaling plaats.

Slechts bij weinige beleggers bestaat de indruk, dat de rentestand hier te lande thans zijn „natuurlijk” niveau reeds heeft bereikt. Afgezien van de al dan niet juistheid van deze opinie, maakt dit de obligatiemarkt labiel, hetgeen momenteel i.v.m. de alom heersende geldschaarste betekent: vatbaar voor dalingen. Genoemde indruk is onder andere het gevolg van het mislukken van de emissie van gemeenteleningen tegen de door het Rijk voorgeschreven maximum-rentepercentages, bekend als het rentegamma. Geheel los hiervan staat de vraag, of algehele vrijlating van de rentetarieven de impasse, waarin thans de gemeentefinanciën — d.w.z. de woningbouwfinanciering — verkeren, zou kunnen opheffen. O.i. is hiervan geen sprake, omdat het hier in wezen gaat om een reëel tekort aan goederen en arbeidskrachten, dat niet door een of andere renteverhoging kan worden geëlimineerd.

	10 Aug. 1951	17 Aug. 1951
Aand. indexcijfers		
Algemeen	143,5	143,7
Industrie	207,5	206,2
Scheepvaart	161,5	162,2
Banken	117,2	116,1
Indon. aandelen	46,1	47,7
Aandelen		
A.K.U.	167	169 $\frac{3}{4}$
Philips	167	166 $\frac{1}{2}$
Unilever	228 $\frac{3}{4}$	234 $\frac{1}{4}$
H.A.L.	169 $\frac{3}{4}$	170
Amsterdam Rubber	97	104 $\frac{1}{4}$
H.V.A.	111 $\frac{1}{2}$	116
Kon. Petroleum	286 $\frac{3}{4}$	289 $\frac{3}{4}$

Staatsobligaties

2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	70 $\frac{15}{16}$	70
3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	87 $\frac{3}{16}$	85 $\frac{1}{4}$
3 pCt Invest.certif.	89 $\frac{7}{16}$	87 $\frac{1}{2}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt 1951	93 $\frac{13}{16}$	92 $\frac{3}{4}$
3 pCt Dollarlening	97 $\frac{9}{16}$	98

I.C.B.

STATISTIEKEN
DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Vorderingen en geldwaardige papieren, luidende in buitenlandse geldsoorten	Buitenlandse betaal-middelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalings-accorden	Voorschotten in rekening courant
16 Juli '51	1.193.948	657.710	2.488	280.822	199.565
23 Juli '51	1.194.091	675.920	3.205	273.432	204.884
30 Juli '51	1.194.201	737.561	3.582	278.501	207.405
6 Aug. '51	1.194.358	764.430	3.829	295.531	206.389
13 Aug. '51	1.194.464	814.197	3.178	288.219	211.266
20 Aug. '51	1.194.627	759.598	2.875	284.068	209.125

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening courant				
		Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Saldi voortvloeiende uit betalings-accorden	Anderen saldi van niet-inge-zetenen
16 Juli '51	2.741.804	2.247.559	—	1.547.690	290.408	110.851
23 Juli '51	2.744.375	2.256.351	2.619	1.547.690	326.444	110.379
30 Juli '51	2.806.139	2.302.864	—	1.626.086	361.326	113.376
6 Aug. '51	2.771.884	2.378.410	27.580	1.626.086	404.250	113.593
13 Aug. '51	2.743.048	2.403.329	17.120	1.626.086	430.632	184.783
20 Aug. '51	2.731.768	2.274.646	25.244	1.626.086	278.287	112.089

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goudvoorraad	Tegoe op het buitenland	Accoord Europese Betalingsunie	Vorderingen o. h. buitenl. i. v. m. betalingsacc.	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheidsfondsen
5 Juli 1951	28.934	463	735	13.343	13.495	489
12 Juli 1951	28.933	420	734	13.973	13.524	562
18 Juli 1951	29.241	1.460	—	12.619	13.680	383
26 Juli 1951	29.742	938	—	13.469	12.840	251
2 Aug. 1951	29.892	794	—	14.444	14.150	328
9 Aug. 1951	29.892	618	—	15.245	13.160	333

Data	Deel- en pasmunt	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldi		
				Schatkist	Verbindenissen t.o. het buitenl. i. v. m. betalingsaccorden	Totaal
5 Juli 1951	201	97.160	88.872	292	2.045	5.137
12 Juli 1951	197	97.853	89.327	377	2.162	5.286
18 Juli 1951	214	97.074	89.219	398	1.727	4.764
26 Juli 1951	237	96.963	88.822	576	1.806	5.055
2 Aug. 1951	218	99.295	90.722	639	2.217	5.481
9 Aug. 1951	213	99.108	90.626	681	2.313	5.385

DE JAVASCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt, muntmateriaal, goud en deviezen-certificaten	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Deviezenfonds valutarekening	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. der V.S.I.
31 Mrt '47	477.080	35.363	542.245	348.235	255.201
18 Juli '51	1.059.208	333.712	618.902	516.543	1.635.168
25 Juli '51	1.059.208	339.599	638.159	493.070	1.556.683
1 Aug. '51	1.059.219	342.246	648.413	485.750	1.446.239
8 Aug. '51	1.059.219	355.521	661.297	493.578	1.399.494

Data	Bankbiljetten in omloop	Deviezenfonds buitenlandse passiva	Rekening courant saldi		
			Van de Regering van de Rep. der V.S.I.	Bijzond. rekening inzake de E.C.A. hulp	Van anderen
31 Mrt '47	453.816	268.697	—	—	895.911
18 Juli '51	3.011.627	268.365	—	—	806.466
25 Juli '51	2.947.248	247.848	—	—	829.972
1 Aug. '51	2.875.041	237.213	—	—	813.472
8 Aug. '51	2.865.039	260.453	—	—	801.374

Muntbiljettencirculatie per	31 Mrt 1947	f 646.830.979
Muntbiljettencirculatie per	18 Juli 1951	f 356.556.617
Muntbiljettencirculatie per	25 Juli 1951	f 354.990.883
Muntbiljettencirculatie per	1 Aug. 1951	f 353.081.305,50
Muntbiljettencirculatie per	8 Aug. 1951	f 351.389.091,50

vacatures

Bankinstelling te Amsterdam zoekt voor haar afdeling **BELEGGINGS-ADVIEZEN** een

medewerker,

bij voorkeur economisch doctorandus met enige jaren ervaring op effectengebied. Leeftijd tot 35 jaar.

★

Eigenhandig geschreven sollicitatie met uitvoerige inlichtingen omtrent leeftijd, opleiding, tegenwoordige werkkring e.d. te richten aan het bureau van dit blad onder No. E S B

34-3, bur. v. d. bl. Postbus 42, Schiedam.

De Nederlandsche Bank N.V. te Amsterdam vraagt voor haar Studiedienst

doctorandus in de economische wetenschappen

bij voorkeur met enige bankervaring. Leeftijd niet boven 30 jaar.

Sollicitaties te richten tot De Nederlandsche Bank N.V., Afd. Secretarie-Personeel, Oude Turfmarkt 127-129, Amsterdam-C.

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.)
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam
Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

□

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26.— per jaar, voor België/Luxemburg f 28.— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26.—, overige landen f 28.— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

□

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

□

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,43 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaf van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents, resp. 10 B. francs.